

نہم حوت ۱۲۹۷ یا «روز استقلال»

=====

(۲۸ اسد ۱۲۹۸ به عنوان «روز استقلال»، ساخته حزب دموکراتیک در سال ۱۳۵۷ است)!

پیش از همه باید گفت که هدف اصلی این پژوهش افشای جعلیات تاریخی در کشور است، نه ماهیت استقلال یا شخصیت و کارکرد های امان الله؛ چون کشوری داریم که «حتی روز استقلال آن هم جعلی است» (۱)؛ به این ارتباط در مقاله «درنگی بر افشای یک جعل تاریخی» (۲) وعده کرده بودم که در مورد پیشینه ۲۸ اسد به عنوان روز استقلال کشور تحقیق نموده و نتایج آن را خدمت دوستان و علاقمندان تقدیم خواهم کرد. در آنجا گفته شده بود که در روز ۲۸ اسد هیچ حادثه تاریخی صورت نگرفته و تجلیل ۲۸ اسد به عنوان روز استقلال کشور جعل دیگری در کنار سایر جعل سازی هاست. زیرا (به استناد غبار و فرهنگ) کروئولوژی حوادث، به قدرت رسیدن امان الله و اعلان استقلال به ترتیب زیر بوده است (۱ و ۲):

* 24 فبروری 1919 – نطق در میدان مرادخانی و اعلان استقلال

* 28 فبروری 1919 – اعلامیه چاپی خطاب به مردم و اعلان استقلال

* 3 مارچ 1919 – نامه به نایب السلطنه انگلیسی هند و خواهان تجدید نظر در معاهده 1905

* 27 مارچ 1919 – شناخت استقلال افغانستان توسط شوروی

* 13 اپریل 1919 – نطق در محضر دپلومات های خارجی (انگلیسی) و اعلان استقلال

* 8 اگست 1919 – معاهده صلح در راولپندی

* 22 نومبر 1921 – معاهده شناخت استقلال افغانستان توسط انگلیس در کابل

با وجود اینکه حبیبی، کهزاد، غبار، فرهنگ و... شاهدان عینی تجلیل «روز های استقلال» و «جشن استقلال» در زمان امان الله بوده اند، اما در این رابطه چیزی نه نوشته اند (گر چه غبار با نوشتن اینکه «بعد از اعلان استقلال افغانستان در ۲۸ فبروری ۱۹۱۹...» قسماً اعتراف کرده که ۹ حوت ۱۲۹۷ روز اعلان استقلال است (۳)؛ اما در مورد آنهمه جعلیاتی که پس از آن رخ داده، خاموش بوده و با عضویت در انجمن ادبی و انجمن تاریخ و نیشته های «افغانستان و نگاهی به تاریخ آن»، «تاریخچه مختصر افغانستان»، «احمد شاه بابای افغان» و... از جمله نخستین بنیان گذاران تاریخ جعلی کشور پنداشته می شود (۴)).

اما اسناد زمان امان الله نشان می دهد که همه ساله روز «۹ حوت» به عنوان «روز استقلال» در داخل و خارج کشور تجلیل شده و به علت سردی هوا در ماه حوت و به خاطر خوشی مردم، هشت روز در دهه آخر اسد را به عنوان «جشن استقلال» در پغمان یا کابل تجلیل کرده اند. در زمان نادر روز «۲۳ میزان» و در زمان ظاهر - داود، روز «۶ جوزا» به عوض ۹ حوت به عنوان «روز استقلال» تجلیل شده و «جشن استقلال»، اولاً در دهه آخر اسد، بعد در هفته اول جوزا و سپس در هفته اول سنبله تجلیل شده است. پس از پیروزی حزب دموکراتیک در سال ۱۳۵۷ است که روز ۲۸ اسد (به عوض ۹ حوت، ۲۳ میزان و ۶ جوزا) به عنوان «روز استقلال» شناخته می شود (یعنی روز استقلال در کشور ما از ۹ حوت ۱۲۹۷ در زمان امان الله به ۲۳ میزان در زمان نادر، به ۶ جوزا در زمان ظاهر - داود و به ۲۸ اسد در زمان حزب دموکراتیک تغییر نموده است)!

دوره امیر امان الله (۱۲۹۷ - ۱۳۰۷)

برای اثبات این موضوع می توان به جراید و نشریه های آن دوران ها مراجعه کرد. اما مشکل اساسی اینستکه، دستگاه تقلب و جعل دولتی به سلسله تاریخ - سازی ها تا حد امکان تمام آثار و اوراق مهم دوران امان الله در باره حوادث داخلی و به خصوص تجلیل از روز استقلال در ۹ حوت را از بین برده اند. چنانچه، در یکتعداد آثار و نشریه های که از آن دوران در صفحات انترنیت گذاشته شده (مانند معرف معارف، پروگرام معارف در جشن استقلال، مظهر جشن معارف، آیینہ معارف و ده اثر دیگر)، یا عنوان، یا تاریخ، یا مناسبت و یا مقدمه آنها وجود ندارد (۵ - ۸). متأسفانه تاریخ سازان درباری و سرکاری و سایر دانشمندان و افرادی نیز که به این اسناد دسترسی داشتند، تا کنون هیچ چیزی در مورد آنها نه نگاشته اند که نهایت درد آور است (یعنی عادت به زیستن در میان انبوهی از جعلیات تاریخی)!

خوشبختانه در این اواخر برعلاوه کلکسیون سال ۱۳۰۵ جریده امان افغان به کلکسیون ۶ جلدی از ۶ سال دیگر آن (سال ۹۹/۹۸، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴) دسترسی پیدا کردم (اوراق آن با مهر کتابخانه ح، د، خ، ا مزین است!) که حاوی معلومات شگرفی در باره سال های پادشاهی امان الله است (گرچه بسیار ناتکمیل است). در این کلکسیون ها، «امان افغان» شماره اول سال اول نشراتی خود را در ۲۲ حمل ۱۲۹۸ آغاز نموده و شماره دوم آن در ۷ ثور ۱۲۹۸ به نشر می رسد (فقط دو شماره از سال ۱۲۹۸ وجود دارد). سال ۱۲۹۹ به ادامه سال اول محاسبه شده و از شماره ۲ در ۱۸ حمل ۱۲۹۹ تا شماره ۲۹ شماره در ۳۰ عقرب ۱۲۹۹ وجود دارد (مجموعاً ۲۱ شماره بدون شماره های ۱، ۷، ۱۰، ۲۰، ۲۲، ۲۳ و ۲۶).

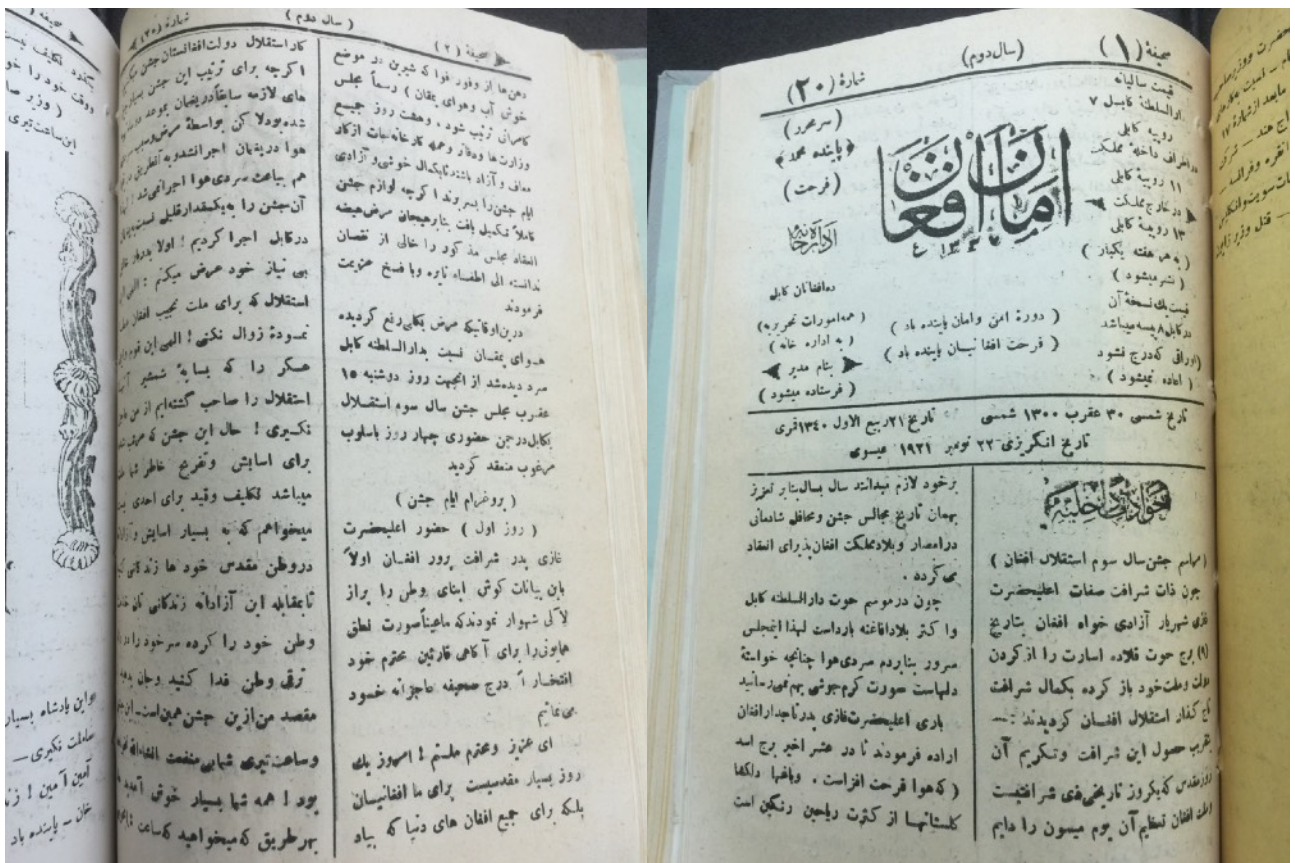
سال دوم نشراتی با شماره اول در ۲۳ جوزا ۱۳۰۰ شروع و تا شماره یکجایی ۴۷ و ۴۸ در ۱۵ میزان ۱۳۰۱ وجود دارد (مجموعاً ۴۷ شماره). سال سوم نشراتی با شماره یکجایی ۱ و ۲ در ۲۳ میزان ۱۳۰۱ شروع و تا شماره ۸ آن در ۲۰ قوس ۱۳۰۱ وجود دارد (مجموعاً ۸ شماره). سال چهارم نشراتی از شماره اول در اول ثور ۱۳۰۲ تا شماره یکجایی ۴۹ و ۵۰ در ۲۸ حوت ۱۳۰۲ وجود دارد (بدون شماره ۵ مربوط سرطان).

سال پنجم نشراتی با شماره اول در ۲۸ حوت ۱۳۰۲ شروع و بصورت مسلسل تا شماره ۵۰ در ۲۸ حوت ۱۳۰۲ ادامه دارد (بدون شماره ۳ مربوط جوزا). سال ششم نشراتی با نشر شماره اول در ۱۶ حمل ۱۳۰۴ شروع و بصورت مسلسل تا شماره ۵۰ در ۳۰ حوت ۱۳۰۴ ادامه می یابد.

در جراید سال هفتم، به تعداد ۳۹ شماره از شماره ۲ در ۱ ثور ۱۳۰۵ تا شماره ۵۰ در ۲۲ حوت ۱۳۰۵ وجود دارد (با کمال تاسف که شماره های ۱ مربوط حمل/ثور، ۹ مربوط سرطان، ۱۴، ۱۵ و ۱۹ مربوط سنبله، ۳۰ - ۳۳ مربوط میزان/عقرب، ۴۲ مربوط جدی و ۴۵ مربوط دلو از بین برده شده و ورق اول شماره های ۱۰ الی ۱۳ سنبله نیز پاره شده اند).

در شماره های موجود سال اول (۱۲۹۹/۱۲۹۸) امان افغان که اکثراً به مسایل بیرونی پرداخته، هیچ مطلبی در مورد استقلال وجود ندارد؛ اما در شماره ۲۰ (سال دوم) مورخ ۳۰ عقرب ۱۳۰۰ زیر عنوان «مراسم جشن سال سوم استقلال افغان» می خوانیم:

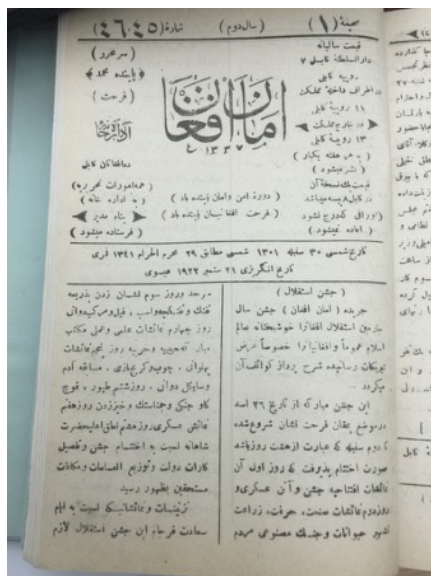
«چون ذات شرافت صفات اعلیحضرت غازی شهیر آزادی خواه افغان بتاریخ (۹) برج حوت قلاده اسارت را از گردن دولت و ملت خود باز کرده بکمال شرافت تاج گذار استقلال افغان گردیدند: بتقریب حصول این شرافت و تکریم آن روز مقدس که یکره تاریخی ذی شرافتیت و ملت افغان تعظیم آن یوم میمون را دایم بر خود لازم میدانند سال بسال بنا بر تغزیز بهمان تاریخ مجالس جشن و محافل شادمانی در امصار و بلاد مملکت افغان پذیرای انعقاد می گردد. چون در موسم حوت دارالسلطنه کابل و اکثر بلاد افغانه بارد است لهذا اینمجلس سرور بنا بر دم سردی هوا چنانچه خواسته دلهاست صورت گرم جوشی بهم نمی رسانید. باری اعلیحضرت غازی پدر تاجدار افغان اراده فرمودند تا در **عشر اخیر برج اسد** (که هوا فرحت افزاست و باغها دلکش، گلستانها از کثرت ریاحین رنگین است، دهن ها از وفور فواکه شیرین؛ در موضع خوش آب و هوای پمقان) رسماً مجلس کامرانی ترتیب شود، و **هشت روز** جمیع وزارت ها و دفاتر و همه کارخانه جات از کار معاف و آزاد باشند تا بکمال خوشی و آزادی ایام جشن را بسر برند. اگر چه لوازم جشن کاملاً تکمیل یافت بنا بر هیجان مرض هیضه انعقاد مجلس مذکور را خالی از نقصان ندانسته الی اطفاى ناپره و با فسخ عزیمت فرمودند. درین اوقاتیکه مرض بکلی رفع گردیده هوای پمقان نسبت بدارالسلطنه کابل سرد دیده شد از آنجهت روز دوشنبه ۱۵ عقرب مجلس جشن سال سوم استقلال بکابل در چمن حضوری چهار روز باسلوب مرغوب منعقد گردید.»

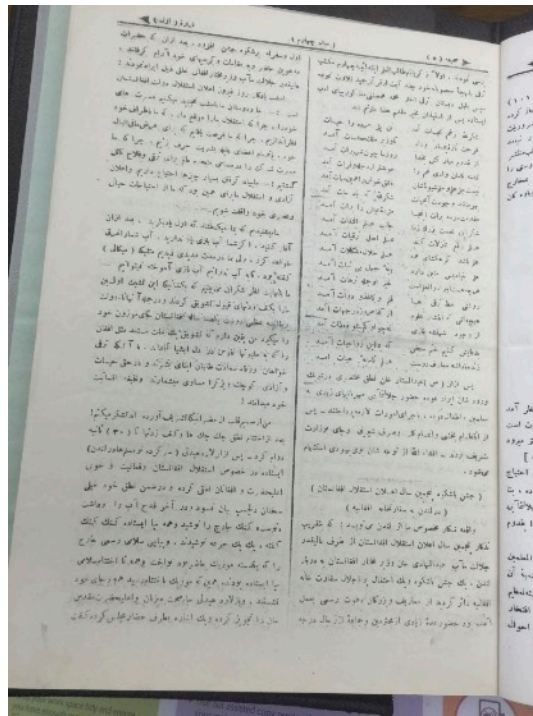
در شماره ۴۵، ۴۶ (سال دوم) مورخ ۳۰ سنبله ۱۳۰۱ زیر عنوان «جشن استقلال» می خوانیم:

جریده (امان افغان) جشن سال چارمین استقلال افغانرا خوشبختانه بعالم اسلام عموماً و افغانیانرا خصوصاً عرض تیریکات رسانیده شرح پرداز کوائف آن میگردد.

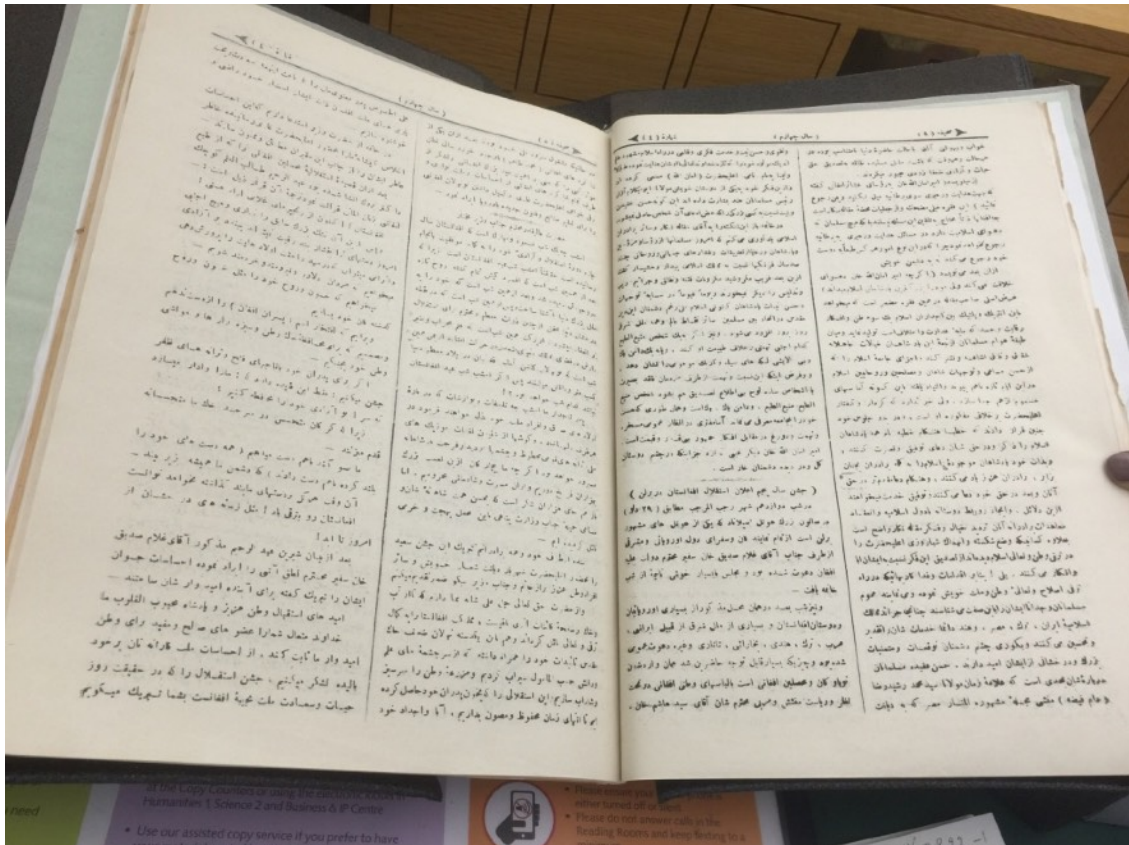
این جشن مبارکه از تاریخ ۲۶ اسد در موضع پمقان فرحت نشان شروع شده تا دوم سنبله که عبارت از هشت روز باشد صورت اختتام پذیرفت که روز اول آن نمایشات افتتاحیه جشن و آتن عسکری و روز دوم نمایشات صنعت، حرفت، زراعت، تشهیر حیوانات و جنسک مصنوعی مردم سرحد و روز سوم نشان زدن بذریعه تفنگ و تفنگچه و اسپ؛ فیل و مرکب دوانی. روز چهارم نمایشات علمی و عملی مکاتب مبارکه حبیبیه و حربیه، روز پنجم نمایشات پهلوانی، چوب و کریج بازی، مسابقه آدم و سایکل دوانی، روز ششم طیور، قوچ، گاو جنگی و جمناسک و خیز زدن. روز هفتم نمائش عسکری. روز هشتم نطق علیحضرت شاهانه نسبت به اختتام جشن و تفصیل کارات دولت و توزیع انعامات و مکافات مستحقین بظهور رسید...

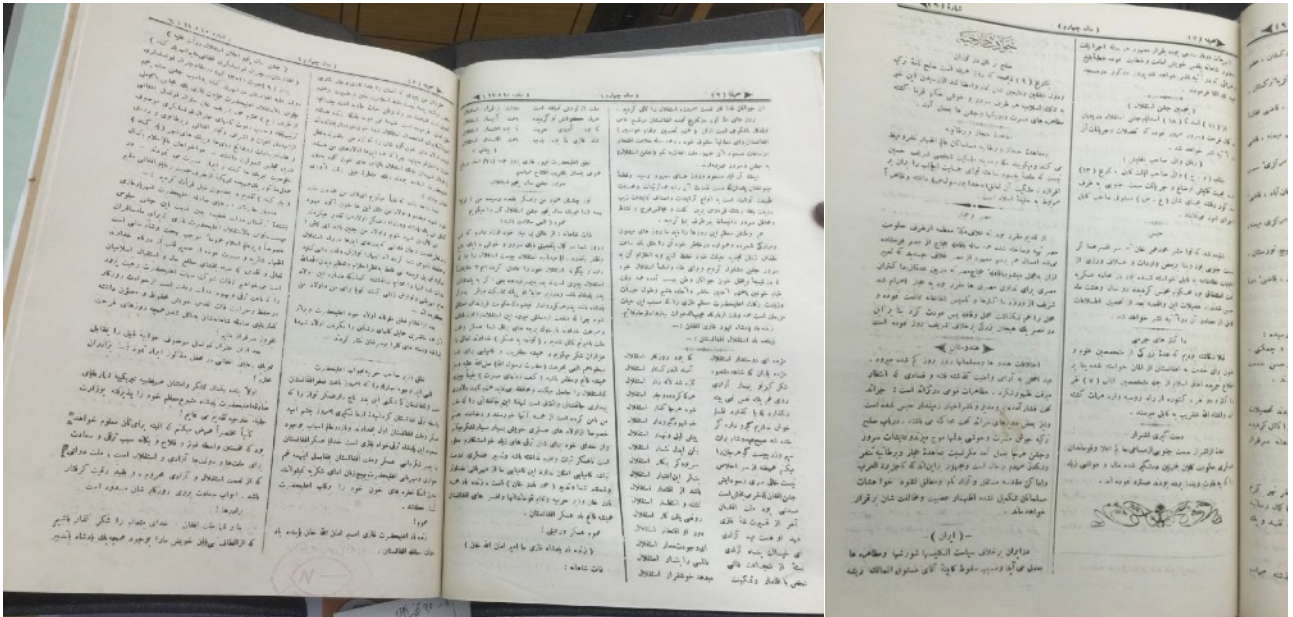
شماره اول (سال چهارم) مورخ اول ثور ۱۳۰۲ از تجلیل از پنجمین «سال اعلان استقلال افغانستان» در لندن خبر می دهد (که باید به ارتباط ۹ حوت باشد).

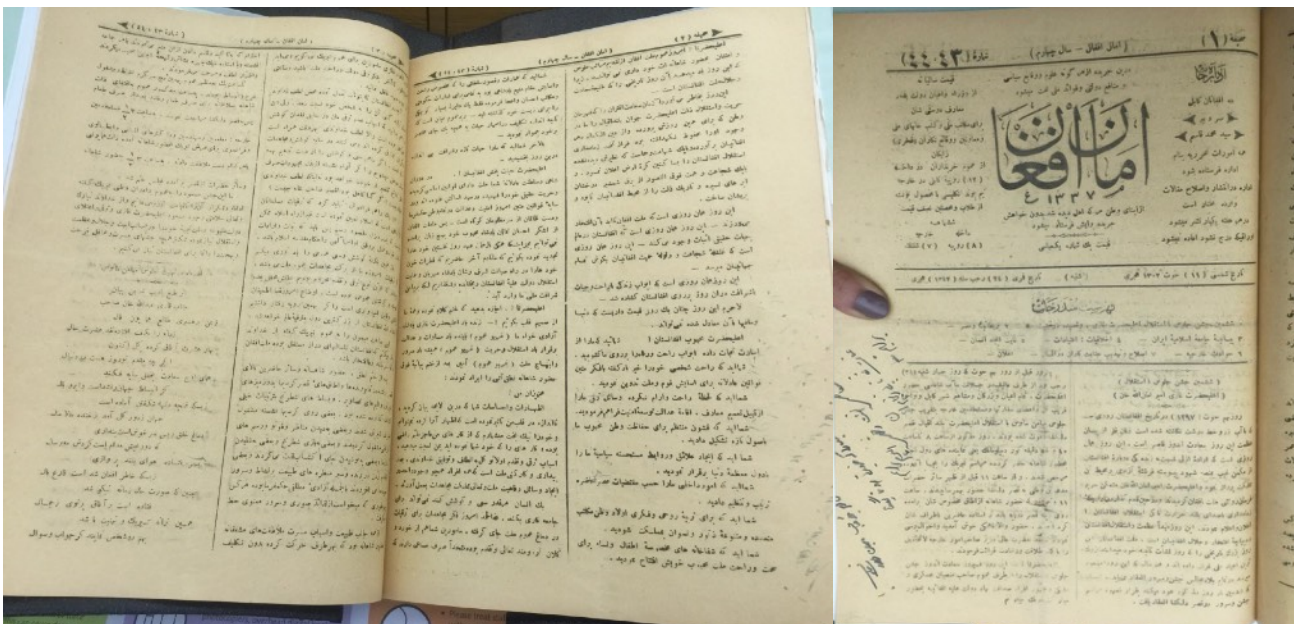
شماره ۹ (سال چهارم) مورخ ۴ سرطان ۱۳۰۲ از تجلیل جشن سال پنجم اعلان استقلال افغانستان در برلن در شب ۲۹ دلو می نویسد (که باید به ارتباط ۹ حوت باشد): «در شب دوازدهم شهر رجب المرجب مطابق (۲۹ دلو) در سالون بزرگ هتل اسپاناد که یکی از هتل های مشهور برلن است از تمام نمایندگان و سفرای دول اروپایی و مشرقی از طرف جناب آقای غلام صدیق خان سفیر محترم دولت علیه افغان دعوت شده بود و مجلس با بسیار خوشی تا نیمه از شب خاتمه یافت».

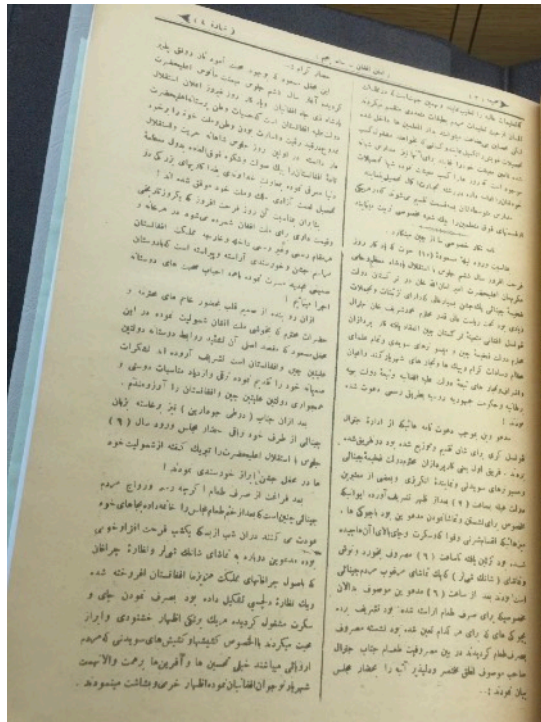
شماره ۹ (سال چهارم) مورخ ۲۲ اسد ۱۳۰۲: «پنجمین جشن استقلال از ۱۱ اسد تا ۱۸ اسد ایام جشن استقلال در پغمان به کمال فرحت و سرور مرور نموده که تفصیلات و جریانات آن در آتیه نشر خواهد شد». در شماره ۱۰ و ۱۱ مورخ ۲۹ اسد «نطق علیحضرت غیور غازی بروز جمعه (۱۱) اسد در باغ عمومی پغمان بتقریب افتتاح مرام سرور جشن سال پنجم استقلال...» و سایر گزارشات آن به نشر می رسد.

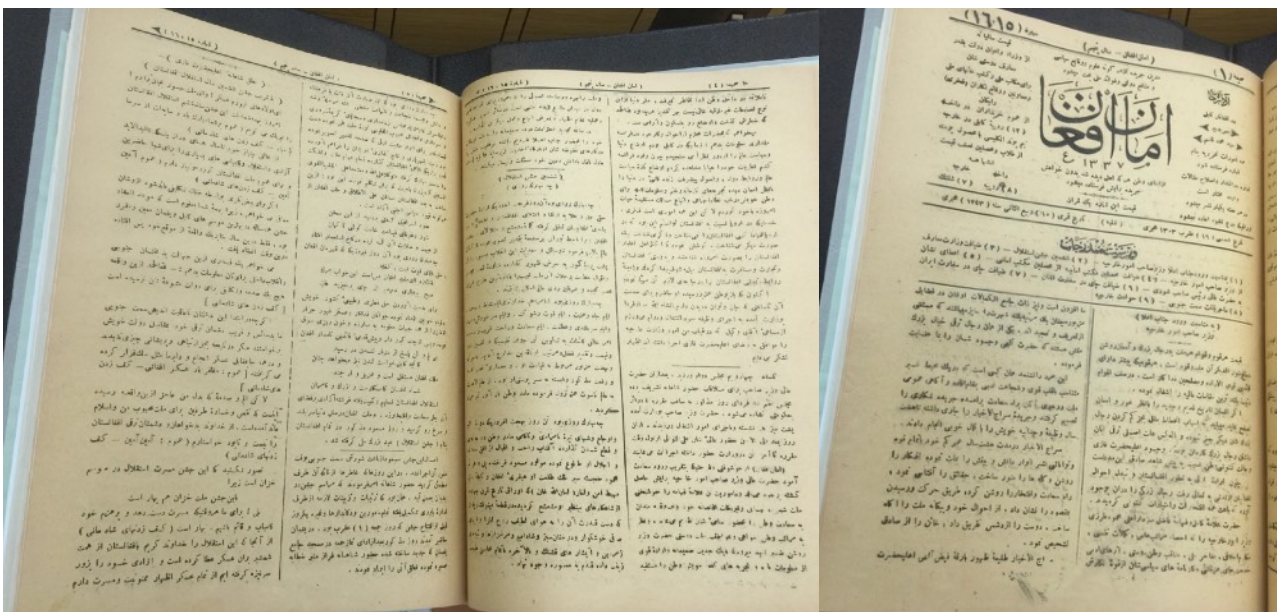
شماره ۴۳ و ۴۴ (سال چهارم) مورخ ۱۱ حوت ۱۳۰۲ زیر عنوان «ششمین جشن جلوس با استقلال علیحضرت غازی امیر امان الله خان» می نگارد: «روز نهم حوت (۱۲۹۷) در تاریخ افغانستان روزی است که با آب زر و خط درشت نگاشته شده است. زبان قلم از بیان عظمت این روز سعادت اندوز قاصر است. این روز همان روزی است که اراده ازلی نسبت به زنده گی دوباره افغانستان از کمین غیب بمنصه شهود پیوسته فرشته آزادی بر محیط آن مملکت پرواز نمود و علیحضرت امیر امان الله خان متمکن سریر فرمان روایی ملت افغان گردیدند و در حین قدم قدم گذاردن بر اریکه زمامداری با صدای بلند حرارت ناکی استقلال افغانستان را اعلان و اعلام نمودند. این روز مبدا عظمت و استقلال افغانستان و دیباجه افتخار و جلال افغانیان است. ملت افغانستان این روز بزرگ تاریخی را که روز نشأت تانیه خود میدانند بزرگ ترین اعیاد ملی قرار داده اند و هر سال که این روز مسعود میرسد در تمام بلاد مجلس جشن و سرور انعقاد می یابد. امسال که ششمین بار روز مذکور عود میکند بقرار معهود مراسم جشن و سرور در قصر دلکشا انعقاد یافت.

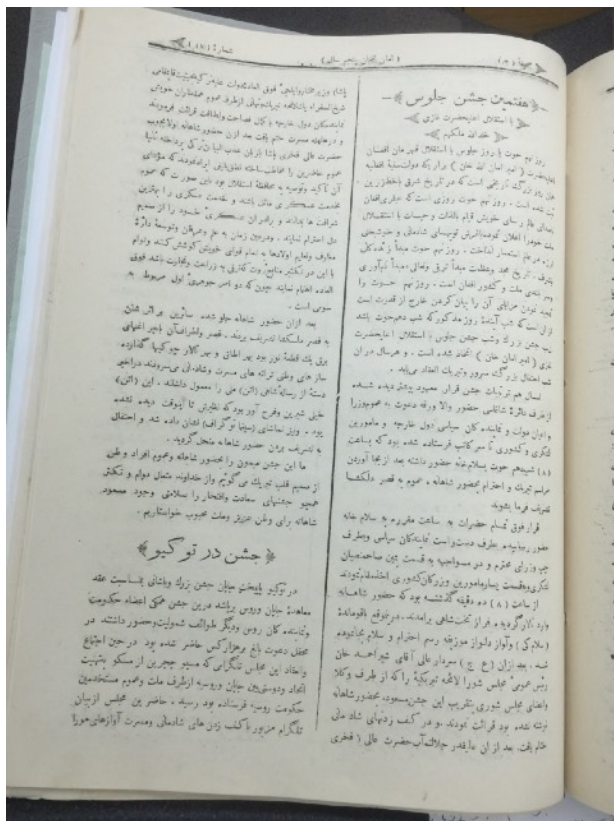

شماره ۴ (سال پنجم) مورخ ۲ سرطان ۱۳۰۳ تجلیل از «نهم حوت» به عنوان «جشن استقلال در فونسلگری چین» خبر میدهد.

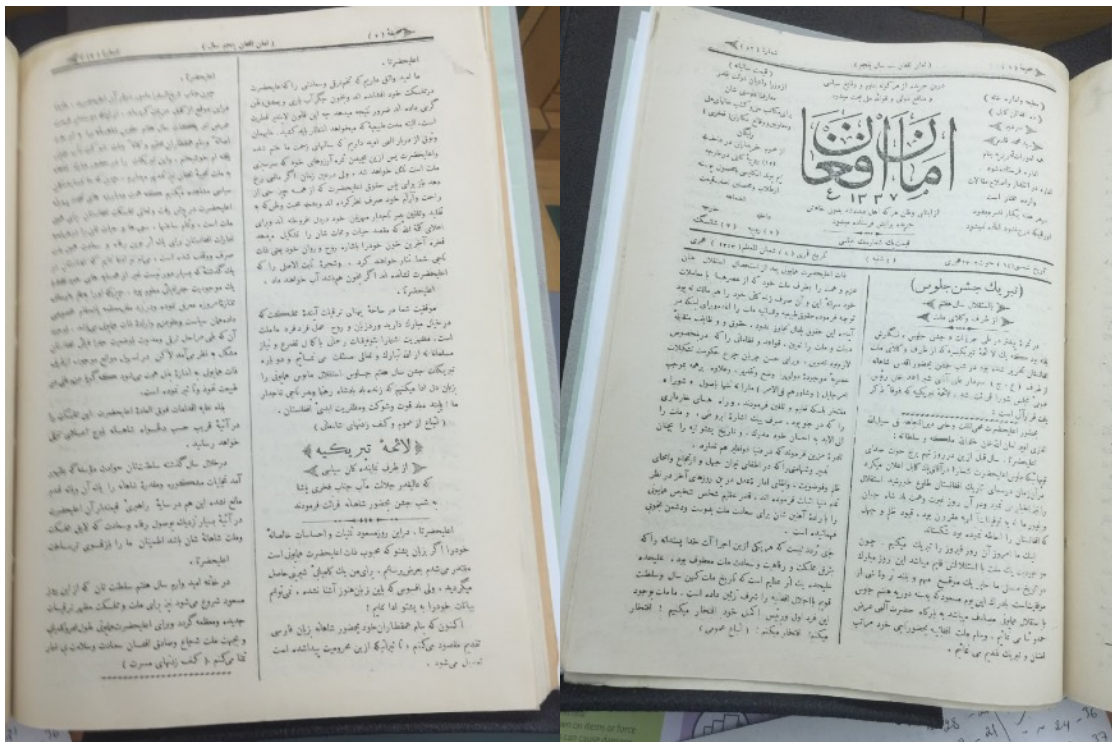

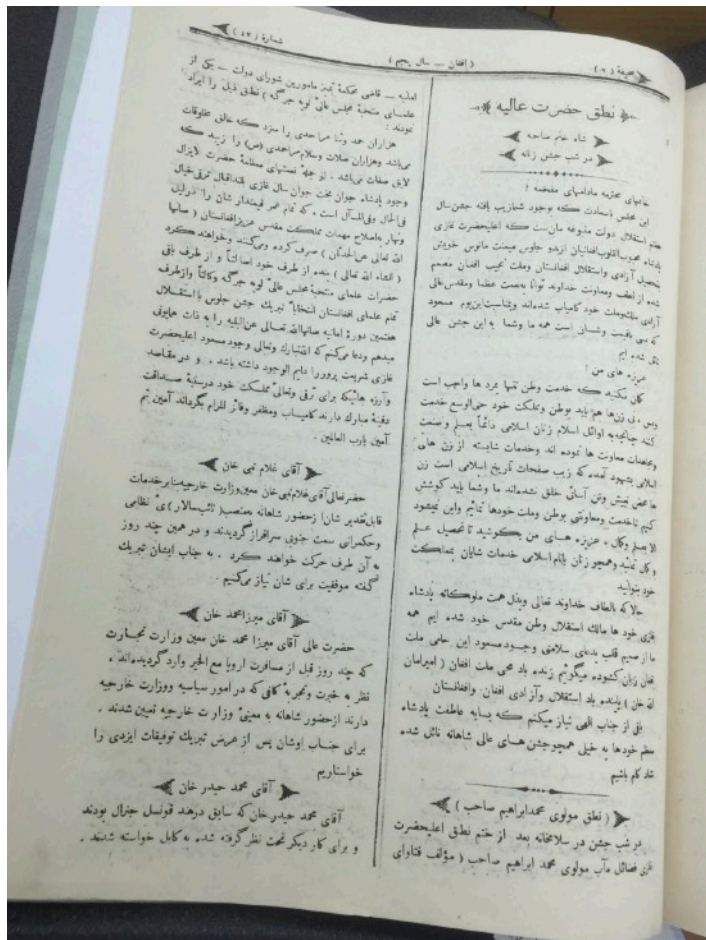
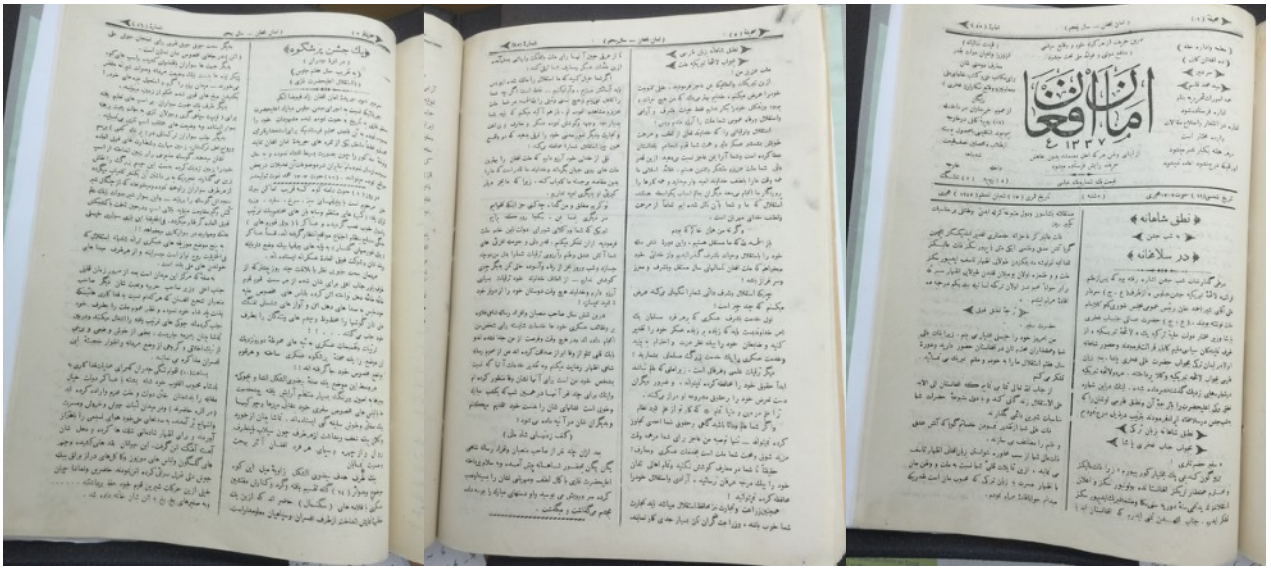
در شماره ۱۵ و ۱۶ (سال پنجم) مورخ ۱۶ عقرب ۱۳۰۳ به ارتباط ششمین جشن استقلال می خوانیم: ... امسال جشن مسعود از باعث شورش سمت جنوبی بوقت مقرر آن اجرا نشد. در این روز ها که خاطر ها از غایله آن طرف مطمئن گردید حضور شاهانه امر فرمودند که مراسم جشن در پغمان بعمل آید. همان بود که ترتیبات و تزئینات لازمه از طرف اداره یآوری تکمیل یافته تمام مامورین و دکاندار ها و غیره یکرور قبل از افتتاح جشن که روز جمعه (۱) عقرب بود، در پغمان حاضر آمدند روز مذکور بعد از ادای نماز جمعه در مسجد جامع پغمان که جدید ساخته شده حضور شاهانه فراز منبر خطابه صعود نموده نطق آتی را ایراد نمودند: ... اگر برای بعضی نفری بواسطه خنک تکلیفی عاید شود ازوشان معافی می خواهم، زیرا بهمه شما معلوم است که موعد انعقاد جشن همه ساله در بهترین موسم های کابل و پغمان معین و مقرر بود، فقط درین سال بنا بر یک واقعه از موقع خود پس افتاده در این وقت انعقاد یافت ...

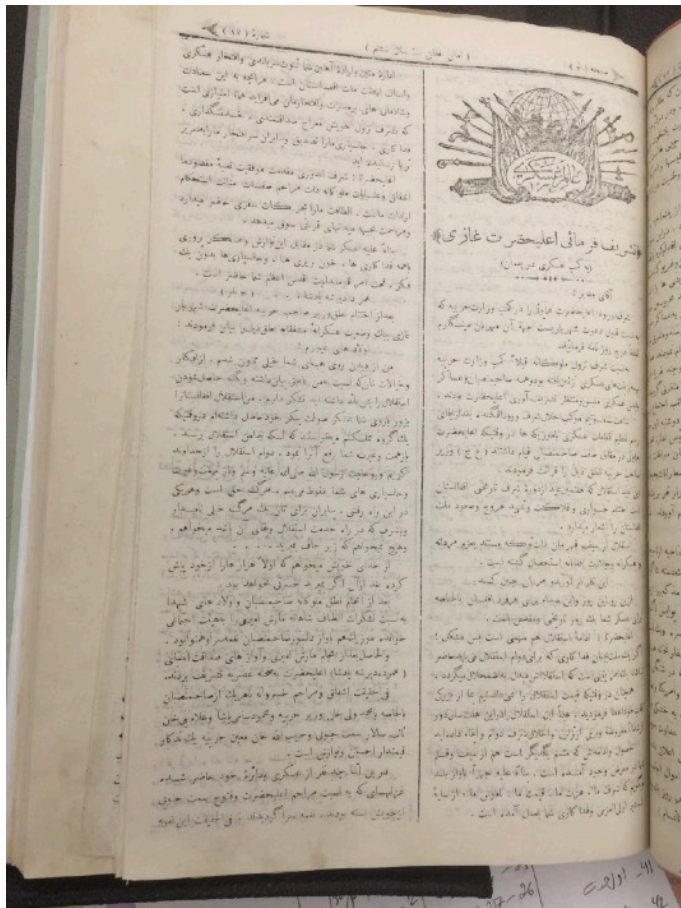
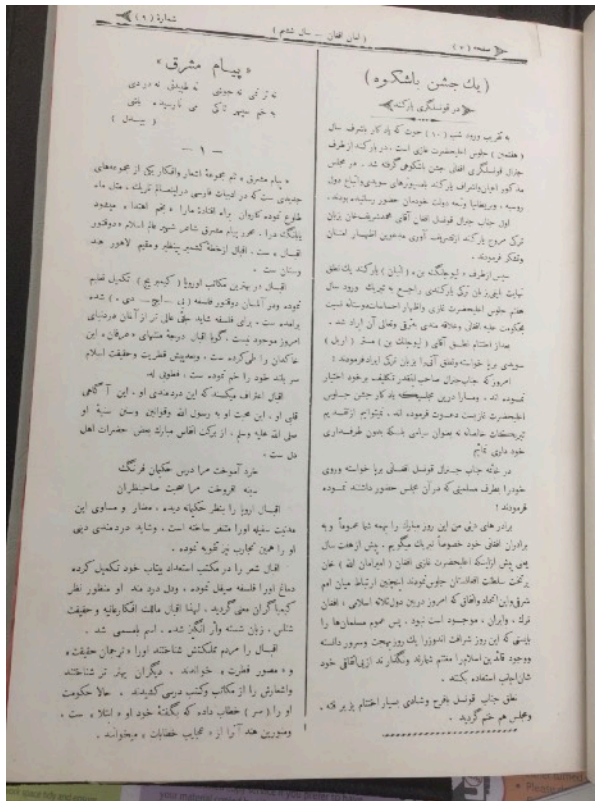

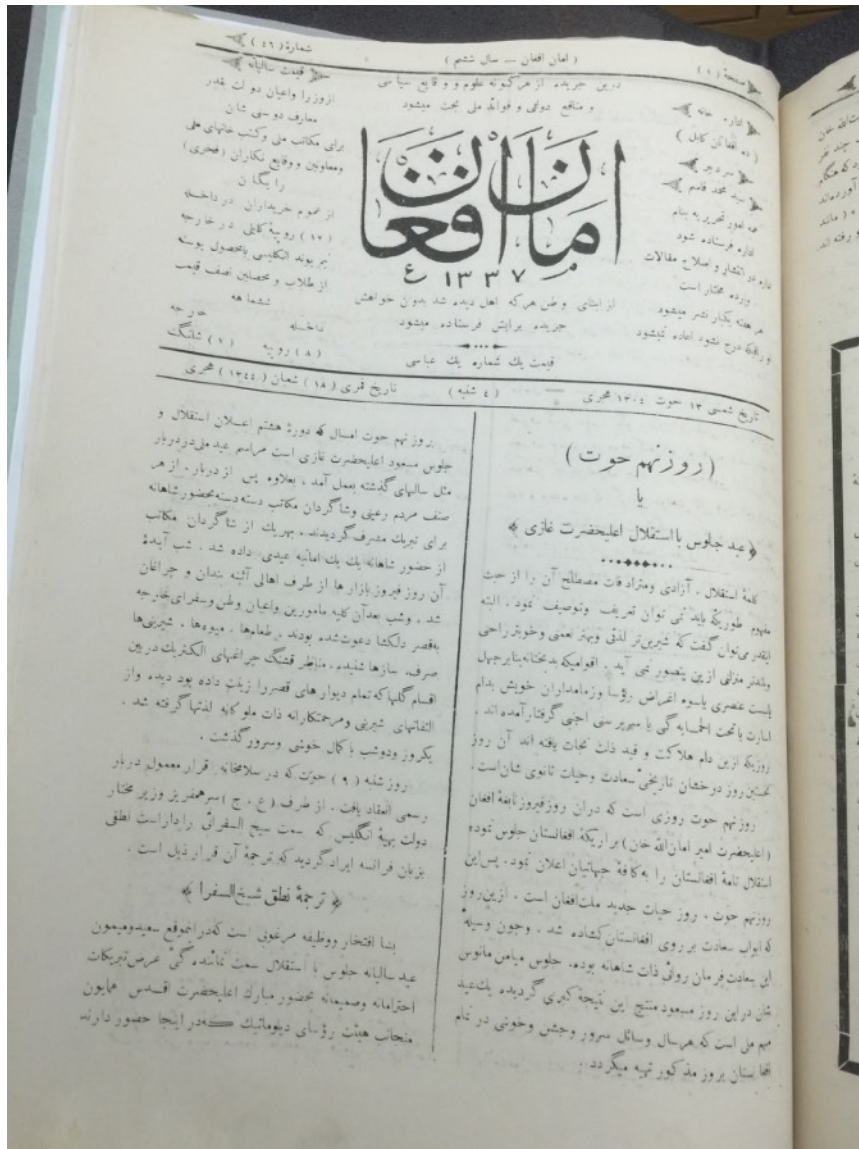
شماره ۴۲ (سال پنجم) مورخ ۱۴ حوت ۱۳۰۳ هم از تبریک جشن جلوس با استقلال در «نهم حوت» می نگارد: ... سال قبل ازین در روز نهم برج حوت صدای توپهاییکه جلوس اعلیحضرت شما را در آفاق پاک کابل اعلان میکرد در آن زمان در سمای تاریک افغانستان طلوع خورشید استقلال را نیز اخبار می نمود آن روز غیرت و همت بادشاه جوان و غیر ما که به توفیقات الهه مقرون بود، قیود ظلم و جهل که افغانستان را احاطه نموده بود شکستاند...

شماره ۴۶ (سال ششم) مورخ ۱۳ خوت ۱۳۰۴ روز «نهم خوت» یا عید جلوس با استقلال اعلیحضرت غازی را تجلیل می کند: ... روز نهم خوت روزی است که در آن روز فیروز نایب‌ه افغان (اعلیحضرت امیر امان الله خان) بر اریکه افغانستان جلوس نموده، استقلال افغانستان را به کافه جهانیان اعلان نمود...

امان افغان در شماره ۴ (سال هفتم) مورخ ۴ سنبله ۱۳۰۵، شروع عید استقلال را برای یک هفته از تاریخ ۲۷ اسد در پغمان ذکر کرده است: «ساعت چهار و نیم عصر پنجشنبه (۲۷) اسد که تمام وزرا و اراکین و مامورین دولت و قطعات عسکیر و جم غفیری از اهالی در باغ عمومی جمع آمده بودند، حضور شاهانه بسواری اسپ تشریف آورده فراز منبر خطابه که در وسط میدان گذارده شده بود برآمدند. در این موقع نظامیها با موزیکه مراسم سلامی و عمر ده دیر شه پادشاه، را با ترتیبات مقرره بجا آوردند... در این بین طیاره ها در فضا نمودار شده چند بار بر محیط پغمان پرواز و ورقه های تبریک عید استقلال و قطی های شیرینی را از جو هوا بهر نقطه نثار نمودند». در شماره ۱۱ (سال هفتم) مورخ ۱۱ سنبله ۱۳۰۵ «نطق اعلیحضرت معظم غازی بتقریب افتتاح عید هشتمین سال استقلال» را نشر کرده است.

شماره (۸) - جلد اول
تعمیل جشن استقلال
 بر محرم معلوم است که در این چند روز گذشته غایتش صاحب
 منصفان و بعضی حضرت بزرگ ستمش به منقول خدمت
 نظر آید جشن استقلال که یک میل بزرگ عمومی است تا روز
 آن برادران عسکری و صاحب منصفان نظامی تعطیل میشد
 ولی بعد از ختم بویگر و کرد و تدارک نظامی ما که سابقاً
 منگلی با بود انتظار میرفت که منگلیها تا آب گشته حضرت
 موصوف و برادران نظامی با معجزه نیروی خود میخواستند
 و از همین سبب ترسیدند و تعلیمات جشن زیر نظر گرفته
 شده بود مگر برخلاف انتظار مسلط اول کشید و بر حضور
 شاهانه که توشیح و راحت شان در سرور و بیعت نمود
 ملت شان است گوارا شد که در خصوص جمع آرا و لاده
 منوی خود و بعضی مجال بزرگ دیانت دار و قدرتی
 با خدا کاروانش را نذر آتش و حرمت و سرور آن خطیب
 لاجرم فعلاً اجرا شد و تعطیل نمودند.

فان بردند و عوام با بوجت منگسک پولیس و غیره صاحب
 و شش نفر پولیس مجروح شد.
 در این قتل را از خوش ماهی میسند و پلیس تقصیر
 سیکسما طرف خارجا یکدوستی و تعلقات ایران و
 صورت یکسان آن شد بود (یعنی انگلیس) این میخواست
 را و از آن کرده این قتل را باعث آمده اند و نخواهند بین امر
 و ایران نگار با نداشتن اعتبار از نظر شمال و اگر ایران
 داده باطل کنند و مساعده ای در کار از ایران باز
 آید و در باره محتاج شد است و آنرا بجهت حل ملت
 است بسیار در خطب
معاود جناحند احمد ضاب کابل
 چون حضرت امیر خورشید دار عرب القندوس خان
 اعظم محض بعضی بیایات و ارمانی و نصیحت
 بر جمعی از اعیان افغان انداخته بود و بعد از طرد
 درین توشیح فرار معلوم کرد و در کوهها پناه گرفت
 اگر آری نماندگی باردیگر از این شرح بدید

شماره (۸) - جلد اول
تعمیل جشن استقلال
 بر محرم معلوم است که در این چند روز گذشته غایتش صاحب
 منصفان و بعضی حضرت بزرگ ستمش به منقول خدمت
 نظر آید جشن استقلال که یک میل بزرگ عمومی است تا روز
 آن برادران عسکری و صاحب منصفان نظامی تعطیل میشد
 ولی بعد از ختم بویگر و کرد و تدارک نظامی ما که سابقاً
 منگلی با بود انتظار میرفت که منگلیها تا آب گشته حضرت
 موصوف و برادران نظامی با معجزه نیروی خود میخواستند
 و از همین سبب ترسیدند و تعلیمات جشن زیر نظر گرفته
 شده بود مگر برخلاف انتظار مسلط اول کشید و بر حضور
 شاهانه که توشیح و راحت شان در سرور و بیعت نمود
 ملت شان است گوارا شد که در خصوص جمع آرا و لاده
 منوی خود و بعضی مجال بزرگ دیانت دار و قدرتی
 با خدا کاروانش را نذر آتش و حرمت و سرور آن خطیب
 لاجرم فعلاً اجرا شد و تعطیل نمودند.

فان بردند و عوام با بوجت منگسک پولیس و غیره صاحب
 و شش نفر پولیس مجروح شد.
 در این قتل را از خوش ماهی میسند و پلیس تقصیر
 سیکسما طرف خارجا یکدوستی و تعلقات ایران و
 صورت یکسان آن شد بود (یعنی انگلیس) این میخواست
 را و از آن کرده این قتل را باعث آمده اند و نخواهند بین امر
 و ایران نگار با نداشتن اعتبار از نظر شمال و اگر ایران
 داده باطل کنند و مساعده ای در کار از ایران باز
 آید و در باره محتاج شد است و آنرا بجهت حل ملت
 است بسیار در خطب
معاود جناحند احمد ضاب کابل
 چون حضرت امیر خورشید دار عرب القندوس خان
 اعظم محض بعضی بیایات و ارمانی و نصیحت
 بر جمعی از اعیان افغان انداخته بود و بعد از طرد
 درین توشیح فرار معلوم کرد و در کوهها پناه گرفت
 اگر آری نماندگی باردیگر از این شرح بدید

جریده دیگری که چند شماره آن از گزند جعل کاران در امان مانده و با «امان افغان» مطابقت دارد، «جریده حقیقت کابل» به نگارندگی برهان الدین کشکی است که یکتعداد شماره های آن از اسد ۱۳۰۳ تا سرطمان ۱۳۰۴ در دسترس علاقمندان قرار دارد (۹). موضوع مهم در آن تعطیل جشن استقلال «تا ورود برادران عسکری و صاحب منصبان نظامی» و تجلیل آن در اول عقرب ۱۳۰۳ در پغمان است.

شماره (۸) - جلد اول
جریده حقیقت کابل سال ۱۳۰۳ شنبه (۸) سنبله

تعمیل جشن استقلال
 بر محرم معلوم است که در این چند روز گذشته غایتش صاحب
 منصفان و بعضی حضرت بزرگ ستمش به منقول خدمت
 نظر آید جشن استقلال که یک میل بزرگ عمومی است تا روز
 آن برادران عسکری و صاحب منصفان نظامی تعطیل میشد
 ولی بعد از ختم بویگر و کرد و تدارک نظامی ما که سابقاً
 منگلی با بود انتظار میرفت که منگلیها تا آب گشته حضرت
 موصوف و برادران نظامی با معجزه نیروی خود میخواستند
 و از همین سبب ترسیدند و تعلیمات جشن زیر نظر گرفته
 شده بود مگر برخلاف انتظار مسلط اول کشید و بر حضور
 شاهانه که توشیح و راحت شان در سرور و بیعت نمود
 ملت شان است گوارا شد که در خصوص جمع آرا و لاده
 منوی خود و بعضی مجال بزرگ دیانت دار و قدرتی
 با خدا کاروانش را نذر آتش و حرمت و سرور آن خطیب
 لاجرم فعلاً اجرا شد و تعطیل نمودند.

فان بردند و عوام با بوجت منگسک پولیس و غیره صاحب
 و شش نفر پولیس مجروح شد.
 در این قتل را از خوش ماهی میسند و پلیس تقصیر
 سیکسما طرف خارجا یکدوستی و تعلقات ایران و
 صورت یکسان آن شد بود (یعنی انگلیس) این میخواست
 را و از آن کرده این قتل را باعث آمده اند و نخواهند بین امر
 و ایران نگار با نداشتن اعتبار از نظر شمال و اگر ایران
 داده باطل کنند و مساعده ای در کار از ایران باز
 آید و در باره محتاج شد است و آنرا بجهت حل ملت
 است بسیار در خطب
معاود جناحند احمد ضاب کابل
 چون حضرت امیر خورشید دار عرب القندوس خان
 اعظم محض بعضی بیایات و ارمانی و نصیحت
 بر جمعی از اعیان افغان انداخته بود و بعد از طرد
 درین توشیح فرار معلوم کرد و در کوهها پناه گرفت
 اگر آری نماندگی باردیگر از این شرح بدید

شماره ۳۰ - جلد اول
 جريدۀ حقيقت کابل
 چهارشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۰۳

حقيقت

جلد اول کابل و شنبه ۳۰ محرم ۱۳۰۳
 شماره ۳۲

دين جشن ملت خزان جون مبارک

مراسم قباچه جشن استقلال و روح بچيم عقب ۱۳۰۳

پس از آنکه در روز پنجشنبه ۱۹ بهمن ۱۳۰۳ مراسم قباچه جشن استقلال و روح بچيم عقب در ميدان شريف کابل برگزار شد. در اين مراسم که در حضور مقامات دولتي و عوامي برگزار شد، ابتدا سرود ملي خوانده شد و سپس سرود قباچه نواخته شد. در ادامه نطق ها و سخنراني ها انجام گرفت و در انتها با نواختن سرود ملي مراسم به پايان رسيد.

این مراسم در روز پنجشنبه ۱۹ بهمن ۱۳۰۳ در میدان شریف کابل برگزار شد. در این مراسم که در حضور مقامات دولتی و عوامی برگزار شد، ابتدا سرود ملی خوانده شد و سپس سرود قباچه نواخته شد. در ادامه نطق‌ها و سخنرانی‌ها انجام گرفت و در انتها با نواختن سرود ملی مراسم به پایان رسید.

شماره ۳۰ - جلد اول
 جريدۀ حقيقت کابل
 چهارشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۰۳

افتتاح جشن استقلال افغانستان در پيچما

شماره ۳۰ - جلد اول
 جريدۀ حقيقت کابل
 چهارشنبه ۳۰ بهمن ۱۳۰۳

اعلان مگرى

اسامه تاريخ	نوع غايات	مبلغ
۱ -
۲ -
۳ -
۴ -
۵ -
۶ -
۷ -

تجليل «نهم حوت» در شماره ۱۹ حوت ۱۳۰۳ طى مراسم خاص به عنوان «روز استقلال»: «روزيكه ما را بيك عزم آهنين مقتدر و بقياميكه خونين بود دعوت داده - ما را از گرداب غم و اندوه بساحل فوز و نجات رسانيده همين روز مزبور بود. بلى آنروز پر يمن و برکتى كه افتاب استقلال افغان و حریت افغانستان بجهان و جهانيان شروع به شعشه پاشى نموده است **همين روز مسرت اندوز نهم حوت سنه ۱۲۹۷ بود و هست كه تمام افغانيان بيادگار آن روز مقدس تاريخى جشن هاى مسرت را در سر تا سر افغانستان تشكيل ميدهند** و خاصتا درين مركز ممالك افاغنه بصورت هل من ترید برپا ميشود».

شماره ۱۸ - جلد اول
 حقيقت کابل
 دوشنبه ۱۸ بهمن ۱۳۰۳

تريپيا اسلامخا

روزي که ما را بيك عزم آهنين مقتدر و بقياميكه خونين بود دعوت داده - ما را از گرداب غم و اندوه بساحل فوز و نجات رسانيده همين روز مزبور بود. بلى آنروز پر يمن و برکتى كه افتاب استقلال افغان و حریت افغانستان بجهان و جهانيان شروع به شعشه پاشى نموده است **همين روز مسرت اندوز نهم حوت سنه ۱۲۹۷ بود و هست كه تمام افغانيان بيادگار آن روز مقدس تاريخى جشن هاى مسرت را در سر تا سر افغانستان تشكيل ميدهند** و خاصتا درين مركز ممالك افاغنه بصورت هل من ترید برپا ميشود».

تذکار روز ۹ حوت در انیس ۱۳۰۶ نیز باید تجلیل از نهمین جشن استقلال و تیریک عید سال دهمین استقلال باید مربوط ۱۳۰۷ باشد. این موضوع با نوشته فوفزایی که «جشن استقلال سال دهم» از ۲۵ تا ۳۱ اسد ۱۳۰۷ برگزار شده، مطابقت دارد (۱۰).

جشن استقلال سال دهم

در سال ۱۳۰۷ ش جشن استرداد استقلال افغانستان از تاریخ پنجشنبه (۲۵) اسد تا (۳۲) اسد در مدت هشت شبانه روز برگزار گردید. در این جشن یک تیاتر سر کسار و پای و پهلوان ترکی شرکت داشتند. دو نفر اکترس و دو نفر اکتوارو پای نمایش هایی دادند که بینندگان ازین طرز سوپرت و ریاضت بدنی دچار حیرت شدند.

(انیس ۹ حوت ۱۳۰۶)

تذکار روز ۹ حوت

سنه ۱۲۹۸

اسد روز ۹ حوت که خون مبارک شهدای استقلال بخوش آمده. ارواح مدین شان بزرگ ما بیجا خون پای ابدان بی استقلال اقدس و سرمت میبایم توبیت دما فرخان و شان پونه زمان لاوتور و جان خویش پسا با ما بد آن و غمناک خود خدای میباید که ای ونگار آسیر ما من پند و نظام جان و حیات مستعار خود را برای رسول استقلال وطن رو خدا قدر تویم لاکن حسب عقیدت و ایمان مذهبیکه پال متشرع بشین داید که سازد حضرت الهی حیات روحان و سعادت سالان ما به عید و جید شایه در راه حفظ استقلال اسرار و فرخان میباشیم و ما با جان مدت و مدامت نایب که ما ش محال بود اگر مرده زنده شده بدینا. بیستم از جیال خود جان را در راه حفظ استقلال و وطن و حاکم. دین مین اتم خدا خواهم بود. بروا که برای جنس از این سعادت برتر محمود نیست.

بل امروز روزیست که ما دهم تجلی عید و زبان ما عافا و عافا اقلال خود را که از جان عزیز تر داریم بود وفا داری و امانت خود را بخود مبارک ما و جید استقلال و طن و پای مله عزیز حق تقدیم میبایم.

هر کس میفلا که از برکت حدت استقلال است

سویمن و ظرفی نیز بکعدد نطق های اعلیحضرت امان الله را در سال ۱۳۶۸ به نشر رسانیده است. نطق های سال های ۱۳۰۲ و ۱۳۰۳ (بدون آنکه مناسبت آن ذکر گردد) نشان دهنده دو جشن در هر سال است (۱۱)! در حالیکه اولی تجلیل «جشن استقلال» برای یک هفته در ماه اسد/سنبله و دومی تجلیل «روز استقلال» در «نهم حوت» است که با نوشته های «امان افغان» و «جریده حقیقت کابل» مطابقت دارد.

شماره ۱۹ سال سوم ۲۲ حوت ۱۳۰۲ هجری ۲۵ رجب ۱۳۴۱ هجری ۱۳ مارچ ۱۹۲۲ م .
 بیانیه بیستم اعلیحضرت امان الله به جواب سفر اول عالی بیستم منا سبت پنجمین سال استرداد استقلال در جلال آباد.

شماره دوم روز نامه جشن یوم شنبه ۱۲ اسد ۱۳۰۲ ه. ش.
 نطق بیستم و دوم اعلیحضرت غازی امان الله پرور جمعه ۱۱ اسد در باغ عمومی پشان به تقریب افتتاح مراسم و جشن سال پنجم استقلال:
 نور چشمان عزیز من و لشکر به مقصد رسیده من اولاً به همه شما تبریک سال پنجم جشن استقلال تا انا می گویم از خالق بی نیاز خود آرزو دارم که شهبروز شما در کمال یک جهتی پایتخت سرور و خوشی پایتخت فتح و ظفر بگذرد آیا امید دارید استقلال چیست؟ استقلال را به ما کسی داده و چگونگی استقلال خود را حاصل کرده ایم؟

شماره ۲۵ سال پنجم امان افغان ۱۶ حوت ۱۳۰۳ دوشنبه ۱۳ شعبان المعظم ۱۳۴۳ ه. ق .
 نطق اعلیحضرت به سبب جشن در سلا منا له :
 املق شماها له به زبان ترکی جواب لخری پاشا سفیر ترکیه که تر چه نطق ترکی: حضرت سفیر من خود را خیلی بختیار می بیستم زیرا ذات عالی شما همقطاران محترم تان در امانا نستان حضور دارید و دوره سال هفتم استقلال ما را بخود و ملت تبریک می نمایید تشکر می کنم.

شماره ۱۵-۱۶ سال پنجم امان افغان ۱۶ رجب ۱۳۰۳ شنبه ۱۰ ربیع الثانی ۱۳۴۳ .
 نطق سوم اعلیحضرت به تقریب جشن ششمین سال استقلال افغانستان ای اولاد های نیروم لشکر و ای ملت جسور بجان برابرم! امروز به همه شما ملت ایمن جشن سال ششم امانا نستان را تبریک می گویم (موم پر شمس مبارک باد و سا به افت از سر ماکم مبارک کف زدن های شادمانی). از خالق بی نیاز خود تا منا لبای دراز بلکه تا ابد ایامه آرزو جشن استقلال و کامیابی های بسیار برای شما حاضرین و برای عموم ملت امانا نستان آرزو و نیاز دارم (موم

* شماره دوم روزنامه جشن یوم شنبه ۱۲ اسد ۱۳۰۲: نطق بیست و دوم اعلیحضرت غازی امان الله بروز جمعه ۱۱ اسد در باغ عمومی پغمان به تقریب افتتاح مراسم سرور **جشن سال پنجم استقلال!** ...
اولا به شما تبریک سال پنجم جشن استقلال تانرا می گویم از خالق بی نیاز خود آرزو دارم که شب و روز شما در کمال یک جهتی با یک سرور و خوشی با یک فتح و ظفر بگذرد...

* شماره ۱۹ سال سوم، ۲۲ حوت ۱۳۰۱: بیانیه بیستم اعلیحضرت امان الله به جواب سفرا دول عالی به مناسبت پنجمین سال استرداد استقلال در جلال آباد!
از آنچه جناب شما نسبت به من از محبت و داد خود و هم قطاران محترم خویش اظهار فرمودید کمال امتنان داشته خیلی مشغولم که به واسطه شما و هم قطاران شما آن دوست های مظمه را که شما نمایندگی می فرمایید شریک این جشن فیروزی افغانستان می بینم...

* شماره ۱۵ - ۱۶ سال پنجم امان افغان ۱۶ عقرب ۱۳۰۳
نطق سی و دوم اعلیحضرت به تقریب **ششمین سال استقلال افغانستان**
... اگر برای بعضی نفری به واسطه خنک تکلیف عاید شود از او شان معافی می خواهم زیرا به همه شما معلوم است که موعد انعقاد جشن همه ساله در بهترین موسم های کابل و پغمان معین و مقرر بود فقط امسال بنا بر یک واقعه از موقع خویش افتاده درین وقت انعقاد یافت...

* شماره ۴۵ سال پنجم امان افغان ۱۶ حوت ۱۳۰۳
نطق اعلیحضرت به سبب جشن در سلام خانه
نطق شاهانه به زبان ترکی بجواب فخری پاشا سفیر ترکیه... حضرت سفیر من خود را خیلی بختیار می بینم زیرا ذات عالی شما و همقطاران محترم تان در افغانستان حضور دارید و دوره سال هفتم استقلال ما را بخودم و ملت تبریک می نمایم تشکر می کنم...
نطق اعلیحضرت بجواب تبریکه ملت
... باز الحمد لله که ما مستقل هستیم و این دوره شش ساله خود را به استقلال و حیات شرف گذرانیدیم... تبریکی که شما و وکلای شورا به این خادم ملت فرمودید از آن تشکر می کنم...

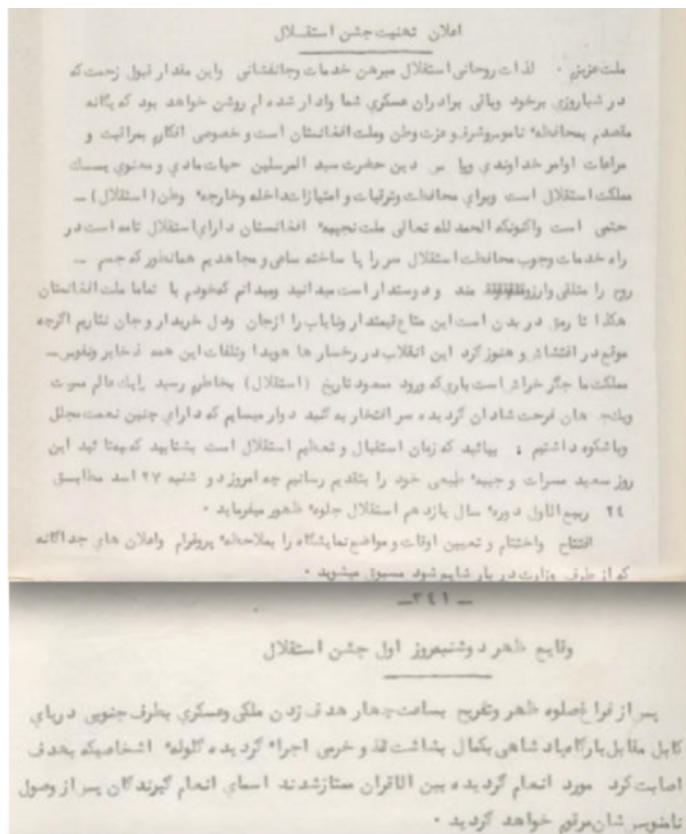
دوره امیر حبیب الله کلکانی (۱۳۰۷ - ۱۳۰۸)

=====

جشن استقلال در دوره امیر حبیب الله کلکانی بر حسب معمول یعنی از روز دوشنبه ۲۷ اسد ۱۳۰۸ بنام دوره سال **یازدهم استقلال** برای مدت پنج روز تجلیل گردیده است. در صفحه ۲۳۵ جریده حبیب الاسلام می خوانیم (۱۲):

نطق جوابیه حضور در افتتاح جشن استقلال
برادران مسلمان و رعایات صداقت پندار افغانستان
اولا بهمه شما این جشن دوره یازدهم استقلال تان را مبارک باد میگویم.
ثانیا بشما میدانم که من از پادشاهی افغانستان بجز از خدمت دین و آرامی مسلمین دیگر هیچیک طمع و توقع ندارم...

استقلال افغانستان تعلق بشخص امان الله و حبیب الله ندارد بلکه استقلال مال تمام افراد ملت یعنی حق شما رعایای وطن و دین هست. چون مسئله ازین قرار است هر فرد ملت باید استقلال خود را بجان و مال خریداری کرده در نگهداشت آن هیچ سستی و بی خبری نکند...

دوره نادرشاه (۱۳۰۸ - ۱۳۱۲)

در دوره نادر سیزدهمین جشن استقلال بر حسب معمول از ۲۲ اسد تا ۲۹ اسد ۱۳۱۰ تجلیل شده: بعموم هموطنان عزیز اعلان میشود، درین سال فرخنده فال، سیزدهمین جشن استقلال افغانستان بتاریخ ۲۲ برج اسد ۱۳۱۰ بنطق اعلیحضرت معظم غازی و ناجی استقلال بخش وطن افتتاح و هشت شبانه روز تزئینات عالی الغال و نمایشات دلچسب یک تزک و احتشام فوق العاده دوام کرده به ۲۹ اسد اختتام می پذیرد. محل انعقاد این جشن بزرگ ملی که بالنسبه سالهای ماضی ترتیبات آن بدرجه های بلند و عالی گرفته شده چمن حضوری کابل است.

مجله کابل به این مناسبت شماره خاصی را زیر عنوان «هدیه انجمن ادبی بمناسبت سال سیزدهم استقلال افغانستان» در ۲۲ اسد ۱۳۱۰ به نشر سپرده است (تصویر بالا). انیس ۲۱ اسد ۱۳۱۱ را اولین روز تجلیل از «جشن سال چهاردهم استقلال» وطن نامیده است.

اما به عوض ۹ حوت، روز ۲۳ میزان به عنوان «روز نجات وطن» تجلیل می شود (جریده انیس، ۳ عقرب ۱۳۱۰).

جشن سال سوم نجات وطن
روز مسعود ۲۳ میزان ترتیبات جشن با
کمال جلال و شکوه گرفته شده بود عالی

دوره ظاهر شاه (۱۳۱۲ - ۱۳۵۲)

جریده اصلاح در شماره ۲ سنبله ۱۳۱۳ خویش که اولین سال تجلیل جشن استقلال در زمان ظاهر شاه است، طبق معمول، شانزدهمین جشن استقلال را از جمعه ۲۵ اسد تا جمعه اول سنبله ۱۳۱۳ می نویسد. اصلاح در شماره پنجشنبه ۲۲ اسد ۱۳۱۴ پروگرام تجلیل از هفدهمین جشن استقلال را از جمعه ۲۳ اسد تا جمعه ۳۰ اسد و در شماره پنجشنبه ۲۱ اسد ۱۳۱۵ پروگرام تجلیل از هجدهمین جشن استقلال را روز جمعه ۲۲ اسد الی جمعه ۲۹ اسد می نویسد.

اما در سال ۱۳۱۶ (مطابق سالنامه کابل ۱۳۱۶) فیصله می شود که جشن استقلال پس از این در هفته اول جوزا برگزار گردیده و نادرشاه به عنوان محصل استقلال شناخته شود که نوزدهمین سال استقلال وطن نامیده می شود.

نوزدهمین سال استقلال وطن

جشن حریت و آزادی افغانستان که یکی از یادگارهای تاریخی و محصول فداکاری فرزندان فوق العاده و زعیم بزرگ و وطن ما (اعلیحضرت غازی محمد نادرشاه شهید) میباشد، مراسم میل و جشن آن در سالهای گذشته در اواخر ماه اسد بعمل میآمد، در سال ۱۳۱۶ حسب اراده سنیۀ ذات شاهانه و تصویب مجلس وزراء بنا بمساعد بودن هوای کابل در هفته اول جوزا تبدیل یافته یک جشن مسرت باری بعمل آمد.

ولی در سال ۱۳۱۹ دوباره فیصله می شود که ۶ جوزا (به عوض ۲۳ میزان) به عنوان روز استقلال تجلیل شده و جشن استقلال «بنا بر مساعد نبودن هوای کابل» به اول سنبله برود و این سنت تا ۱۳۵۶ (دوران داود) ادامه می یابد.

بیست و دومین سال جشن استقلال وطن

امسال بتاریخ ۶ جوزا بمناسبت بیست و دومین سال جشن استقلال سفرای دول متجا به از ساعت ۱۰ الی ۱۲ و مامورین عالی رتبه الی درجه مدیر از ساعت یک تا ساعت ۶ عصر به قصر شاهی دلکشا رفته و به نسبت حلول این روز بیروزی بحضور ذات اشرف هما یونی عرض تبریک خودهارا تقدیم نمودند، و تمام دوائر رسمی و ملی یکروز تعطیل گردید. و در هذالته در ماه جوزا بنا بر مساعد بودن هوای کابل حسب تصویب مقامات محترم صلاحیت دار مبله های عمومی بماء سنبله معطل گذاشته شد، زیرا بهترین موسم کابل از قبیل و فور فواکه و اعتدال هوا برج سنبله میباشد. در اول برج مذکور حسب مقررات همه ساله بیست و دومین سال استقلال که بهترین یادگار خدمات تاریخی فرزندان صالح و زعیم نامدار وطن پرور افغانستان یعنی اعلیحضرت محمد نادرشاه شهید سعید است، مانند سایر سالهای ماضی از طرف عموم طبقات ملت و حکومت با کمال احترام و گرمجوشی و تزیینات فوق العاده در مرکز و ولایات و حکومتات اعلی و کلان و جوامع ملی پذیرائی و استقبال کرده شد.

جشن سال ۱۳۳۷ به عنوان چهلمین سالگره استقلال کشور تجلیل می شود.

- ۱- سنبله: افتتاح مراسم چهلمین سالگره استقلال کشور بانطق اعلیحضرت معظم همایونی بساعت ۷/۳۰ دقیقه صبح و رسم گذشته عساکر شاهانه.
- ۲- سنبله: رسم گذشت طلاب معارف و ورزشکاران دولت دوست که بستقریب چهلمین سالگره جشن استقلال وطن و اردکابل شده اند از حضور اعلیحضرت معظم همایونی.
- ۲- سنبله: ورود دنیای عالی میاغمضنفر علیخان سابق سفیر کبیر پاکستان در ترکیه و ایران جهت شمول در مراسم چهلمین جشن استقلال وطن عزیز.
- ۲- سنبله: افتتاح نمایشات هنر مندان اتحادشو روی و جمهر ریت مردم چین در صحنه بهاری چمن.
- ۲- سنبله: افتتاح دومین نندارتون بین المللی افغانستان از طرف اعلیحضرت معظم همایونی.

سالنامه ۱۳۳۷ کابل به مناسبت ۴۰ سالگی تأمین استقلال کشور فهرست رویداد های مهم از حوادث آن روزگار را به شکل ظریفانه به نشر سپرده که برای علاقمندان و درک «روز استقلال» نهایت دلچسب است (ص ۴۱۵).

چهلمین جشن استقلال و مان عزیز تاریخچه مختصر این مبارزه ملی را بطور اجمال بصورت يك فهرست

رویدادهای مهمه تقدیم خوانندگان مینمایم:

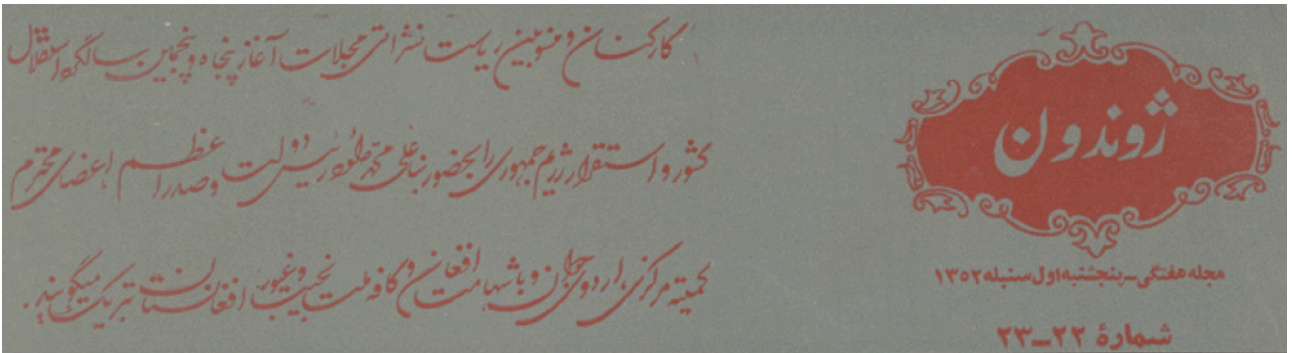
- یادداشت امیر حبیب الله خان مبنی بر مطالبه استقلال افغانستان بعنوان دولت بریتانیا (۱۳ دلو ۱۲۹۷ هـ. ش)
- که جواب آن حاوی يك وعده مبهم بعد از شهادت امیر موصوف مواصلت کرد.
- شهادت امیر حبیب الله خان در کله گوش لغمان (اول حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)
- یادشاهی سردار نصر الله خان نائب السلطنه در جلال آباد (اول حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)
- یادشاهی امیر امان الله خان در کابل (۲ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)
- خلع سردار نصر الله خان در جلال آباد (۳ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)
- اعلان یادشاهی درباره مطالبه استقلال کامل افغانستان (۹ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش) در کابل
- صدور یادداشت بدولت انگلیس مبنی بر تقاضای شناسائی استقلال افغانستان (۱۴ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)
- مواصلت جواب دولت انگلیس مبنی بر انکار از قبول شناسائی استقلال افغانستان و قطع شدن مناسبات مابین و اعزام قوا بسرحدات شرقی و جنوبی و قندهار (حمل ۱۲۹۸ هـ. ش)
- آغاز تصادم بین قوای افغان و انگلیس در سرحدات شرقی (۱۳ ثور ۱۲۹۸ هـ. ش)
- آغاز حملات قوای افغانی در سرحد جنوبی (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)
- بمباری کابل از طرف قوای هوایی انگلیس (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)
- فتح تل از طرف قوای افغانی تحت قوماندانی سپه سالار محمد نادر خان (اعلی حضرت محمد نادر شاه غازی) سه شنبه ۶ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش
- آغاز مکاتبه بین دولتین برای متار که (۸ جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)
- اعزام هیئت مذاکرات متار که بر ریاست مرحوم علی احمد ایشک آقاسی ملکی بر او ایندی (۱۸ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)
- اعزام هیئت فوق العاده برای ابلاغ استقلال افغانستان به اروپا و امریکا تحت ریاست مرحوم محمد ولسی خان (جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)
- اعزام هیئت مذاکرات صلح بر ریاست مرحوم محمود طرزی وزیر خارجه وقت به منصورى (اخیر جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)
- امضای موافقه نامه متار که و صلح عارضی و اعلان آتش بس در تمام محاذات محاربه (۱۷-۲۹ اسد ۱۲۹۸ هـ. ش)
- شناسائی استقلال افغانستان از طرف حکومت روسیه و اعزام سفیر به دربار کابل (سنبله ۱۲۹۸ هـ. ش)
- ورود وفد انگلیس به کابل جهت ادامه مذاکرات و عقد معاهده اساسی تحت ریاست سر هنری دابس سکرتر امور خارجه هند (جدی ۱۲۹۸ هـ. ش)
- امضای معاهده دوستی و حسن همجواری بین افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی (۹-۱۲ حوت ۱۲۹۸ هـ. ش)
- شناسائی رژیم جدید روسیه از طرف افغانستان (حوت ۱۲۹۸) و اعزام بناغلی میرزا محمد یفتلی بحیث اولین سفیر افغانی در مسکو.
- امضای معاهده شناسائی استقلال افغانستان از طرف دولت انگلیس (قوس ۱۲۹۹ هـ. ش) و اعزام بناغلی عبدالپهانی داوی بحیث اولین سفیر افغانستان در لندن.

جشن سنبله سال ۱۳۴۷ تجلیل از پنجاهمین جشن استرداد استقلال کشور می باشد.

دوره داود خان (۱۳۵۲ - ۱۳۵۷)

در زمان داود هیچ تغییری در مناسبت ها بوجود نیامده، پنجاه و پنجمین جشن استقلال در اول سنبله ۱۳۵۲ تجلیل شده و روز ۶ جوزای ۱۳۵۶ (مانند ۹ حوت) «روز استقلال» و پنجاه و نهمین سال استقلال ذکر می گردد.

دخپلواکی ده کالیزی په مناسبت دیند اغلی جمهور رئیس وینا

۱۳۵۶ر۳ر۶

نمانځو چې زهونډر دخلکو د هوساینی اوسو کالی
په لاره کی دملی ارمانونو د ترسره کیدو د پاره
د بنیادی تحولاتو په لاره کی مهم گامونه
اخیستل شوی او اخیستل کیری .
د جمهوري دولت اساسی قانون یوه بله
پاڼه ده چی د افغانستان دولس دوپاړنه دک
تاریخ کی راوښتی ده اوزمونږ ټولنه دهواد
دخپلواکی اود تیرو لرغونو ویارونو ساتنی او
صیانت اود امید بخښونکی راتلونکی په لور

گرانو خویندو او وروڼو !
تاسو درندو وطنوالو ته د زړه له کوهی
د گران وطن دخپلواکی د پورته اخیستلو د نښه
پنځوسمی کالیزی مبارکی وایم او د دغسی
ستری تاریخی بختوری ورځی له امله دهنو
جنگیانو او سرښندنکو هیرونو پاک روح ته
چی دگران هیواد د آزادی د پورته اخیستو په
چکرکی یی مبارزه کړیده او سړی وړکړیدی
زیات درود او تحیات لیرم .

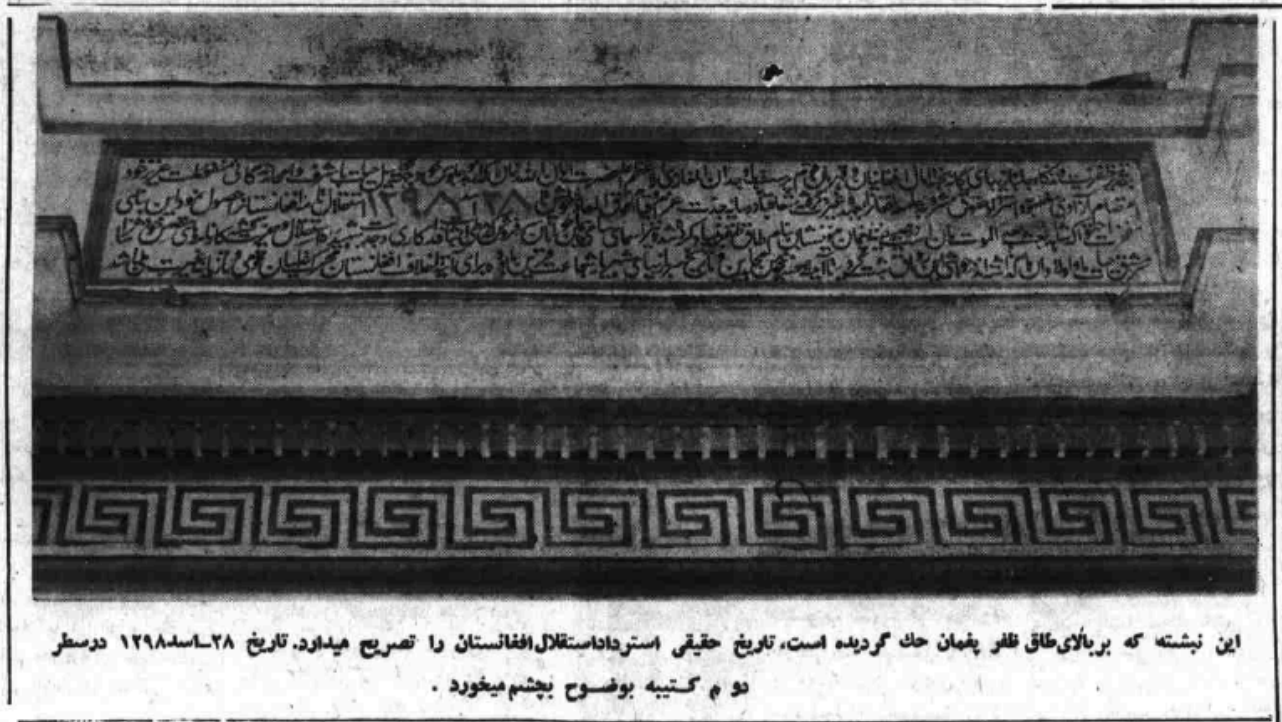
با پیروزی حزب دموکراتیک خلق افغانستان تمام مناسبت ها تغییر می کند. انیس، شنبه ۲۸ اسد ۱۳۵۷ را «شماره فوق العاده روز استرداد استقلال» نام نهاده و توضیحات مفصلی در باره ۲۸ اسد به حیث روز استقلال و سال ۱۳۵۷ به حیث ۵۹ مین سالگرد استقلال می دهد (چون سال ۱۳۵۶ نیز به حیث ۵۹ مین سالگرد تجلیل شده بود). به این ترتیب در کشور ما هم سال ۱۳۵۶ و هم سال ۱۳۵۷ به حیث پنجاه و نهمین سالگرد جشن استقلال افغانستان تجلیل می شود!

در ادامه بیانیه تره کی گفته می شود: در سال ۱۹۱۹ در عصر اعلیحضرت امان الله خان جنگ افغان و انگلیس برای استقلال آغاز شد که در نهم اگست ۱۹۱۹ که مطابق به ۲۸ ماه اسد سال ۱۲۹۸ میشود بر تانیه استقلال افغانستان را به رسمیت شناخت... در دوره امان الله خان هر سال تاریخ بیست و هشتم اسد بنام روز آزادی در کشور تجلیل میگردد... نادر... عوض روز واقعی آزادی افغانستان یعنی تاریخ بیست و هشتم اسد تاریخ شش جوزا را بحیث روز تجلیل، تعیین کرد...».

در صفحه ششم آن، یاد داشت تاریخی زیر عنوان «تصحیح چند نکته در باره استرداد استقلال افغانستان» به قلم حبیب زاده وجود دارد: «... کتیبه طاق ظفر پغمان و اسامی شهدای شناخته راه آزادی که در جدار آن با ذکر قوم و قبیله و محل سکونت آنها بسنگ نقر شده است... نکته دیگری که درین مدت نیم قرن بصورت غرض آمیز، بغلط توجیه گردیده روز سالگرد استرداد استقلال است که از بدو پادشاهی نادرخان بعوض روز ۲۸ اسد که روز امضای معاهده راولپندی بوده- و در آن معاهده انگلیس ها برای بار اول استقلال عام و تام افغانستان اعتراف کرده بودند - و در ده سال اول استقلال همین روز بحیث روز سالگرد استقلال تجلیل میگردد - اما نادرخان روز شش جوزا را که بزعم خودش روز فتح تل بود - روز استقلال معرفی کرد و تا چند سال مراسم جشن هم در همین وقت صورت میگرفت لیکن بعد ها بنا بر عدم مساعدت موسم، برگزاری مراسم به اول سنبله که باز هم هیچ مناسبتی با روز استقلال نداشت، موکول گردید... سالروز استقلال افغانستان همان ۲۸ اسد یا ۱۷ اگست یعنی امضای معاهده راولپندی میباشد...»

نکته سوم... حساب سنوات است که از بدو جلوس نادر خان بعد از استرداد استقلال - یک سال پیش آورده شده و با هیچ تقویمی مطابقت ندارد... باسناد رسمی و تاریخی محاربه استقلال افغانستان که مولفین آنرا از قول انگلیسی ها بنام سومین جنگ افغان و انگلیس یاد میکنند، در سال ۱۹۱۹ میلادی مطابق ۱۲۹۸ شمسی اتفاق افتاده که باین حساب امسال پنجاه و نه سال از آن میگذرد حالانکه سال گذشته (۱۳۵۶) بنام پنجاه و نهمین سالگرد استقلال جشن گرفته شده بود و با آن حساب باید امسال شصتمین سالگرد استقلال باشد - که بقرار توضیح فوق درست نیست. این افزودن از سال ۱۳۰۹ آغاز یافته... این موضوع از طرف دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان همچنانکه تاریخ سالگرد استقلال را مطابق حقایق تاریخی و دلایل منطقی تصحیح نمودند، این اشتباه واضح را نیز که حتی در تالیفات خارجی ها بر آن اظهار تعجب بعمل آمده است اصلاح نمودند...»

حقیقت انقلاب ثور که در ۱۱ سنبله ۱۳۵۹ به نشرات آغاز می کند، در صفحه چهارم «شماره فوق العاده بمناسبت شصت و دومین سالگرد استرداد استقلال کشور (۱۳۶۰)، «۲۸ اسد تاریخ استرداد استقلال وطن» به قلم نوید را اینگونه توضیح میدهد:

«امیر غازی امان الله که با جنبش ضد استعماری «جوانان افغان» و امر تامین استقلال و پیشرفت وطن همفکر بود در اولین نطق خود به تاریخ بیست و چهار فبروری ۱۹۱۹ از جمله «استقلال خارجی افغانستان» را مطرح ساخت و در ۲۸ فبروری ۱۹۱۹ مطابق ۹ حوت ۱۲۹۷ بطریق اعلامیه رسمی تصریح کرد که بایستی دولت افغانستان مانند سایر قدرت های مستقل جهان در داخل و خارج کشور آزاد و مستقل باشد... قرارداد صلح که بتاریخ هشت اگست ۱۹۱۹ مطابق ۲۸ اسد ۱۲۹۸ در راولپندی به امضا رسید... شام بیست اگست ۱۹۱۹ امیر غازی امان الله در صحن مسجد عیدگاه، در حضور نزدیک به ۵۰۰۰۰ نفر ضمن خطابه یی به همه اطلاع داد که «شما و کشور تان بعد از این از نظر سیاسی کاملاً آزاد بوده، حق دارید با هر ملتی که بخواهید مذاکره کنید... بدین میمنت طاق ظفر پغمان اعمار شد و تاریخ بیست و هشت اسد به منزله روز استرداد استقلال وطن با وضاحت در آن حک گردید... از آن پس هر سال به تاریخ بیست و هشت اسد جشن استقلال دایر میگردید. جشن در کابل هفت روز و در ولایات یک روز دوام می یافت. پروگرام جشن وسیع و مردمی بود، غازی امان الله جشن را با صبحت خود افتتاح مینمود و شخصاً در آن شرکت می جست. در طول هفت روز جشن یک نشریه بنام «هفته جشن» نشر می شد. سالگرد اول و دوم جشن در کابل در چمن حضوری دایر گردید. سالگرد دوم جشن (مصادف با سال ۱۹۲۱) سال امضای معاهده دوستی افغان - شوروی بود که به دستور غازی امان الله به تاریخ هفت نوامبر مطابق با تاریخ پیروزی انقلاب کبیر اکتوبر برگزار گردید... پس از آن سالگرد جشن استقلال به همان تاریخ بیست و هشت اسد با مراسم پر شکوه در پغمان دایر می شد... پس از دوران امانی که بریتانیا بطریق سلسله نادری در امور کشور ما دوباره دست دراز یافت، وقیحانه تلاش صورت گرفت تا روز استرداد استقلال وطن جعل گردد...»

فولزایی با وجود گفته های فوق، در صفحه ۲۵ همین اثر خویش، جمعه ۹ حوت ۱۲۹۷ شمسی را روز پذیرش «تاج استقلال» از طرف امان الله می داند (۱۳)! حال کدام حرف او را باور کنیم؟

متن نطق امان الله شاه غازی درموقع پذیرفتن تاج استقلال «جمعه (۹) حوت سال ۱۲۹۷ شمسی»

او همچنان در صفحه ۱۷۸ همین اثر خود، تصویر زیر را به مناسبت سالروز استرداد استقلال (۲۸) اسد سال ۱۳۰۰ در چمن حضوری گفته است (در حالیکه جشن ۱۳۰۰ در ماه عقرب تجلیل شده است)!

اعلیحضرت امان الله شاه غازی - در وقت معاينة عسكري در چمن
حضوری کابل در دوهمین سالروز استرداد استقلال افغانستان (۲۸)
اسد سال ۱۳۰۰ شمسی .

ارزیابی و نتیجه گیری

مطابق اسناد دوره امان الله، همه ساله ۹ حوت ۱۲۹۷ روز جلوس و اعلان استقلال پنداشته شده و در سطح دولتی در داخل و خارج کشور تجلیل شده است. اما برای خوشی مردم در داخل کشور، «عشر یا دهه اخیر برج اسد»، به گفته خود امان الله، بنام «جشن یا عید استقلال... همه ساله در بهترین موسم های کابل و پغمان معین و مقرر بوده» است. «بر مبنای اسناد این مقاله»، در تمام دوره امان الله، نه تنها روزی یا مناسبتی بنام ۲۸ اسد وجود ندارد، بلکه حتی یکبار هم ذکری از آن به عمل نیامده است. یعنی ایام جشن استقلال پیش و یا پس از ۲۸ اسد شروع شده و هیچ مناسبتی با ۲۸ اسد نداشته است.

قرار معلوم سالگرد های استقلال که در نهم حوت هر سال بوده، در دو سال اول (۱۲۹۸ و ۱۲۹۹) در ماه حوت تجلیل شده؛ اما به علت سردی هوا، در سال ۱۳۰۰ فیصله کرده اند که جشن استقلال در «بهترین موسم های کابل و پغمان یعنی در عشر یا دهه

اخیر اسد برای هشت روز» تجلیل گردد. با در نظر داشت این تجلیل پیشکی، اسد/سنبله ۱۳۰۰ سومین سال استقلال خوانده شده و همین محاسبه تا سال ۱۳۵۶ ادامه داشته است (صرف نظر از تجلیل آن در ماههای عقرب یا جوزا)!

امیر حبیب الله کلکانی در تجلیل جشن استقلال هیچ تغییری نیاورده و برحسب معمول، یازدهمین جشن استقلال را با شروع از تاریخ ۲۷ اسد ۱۳۰۸ برای مدت ۵ روز تجلیل نموده است.

نادرشاه روز ۲۳ میزان (تخت نشینی خود) را به عوض ۹ حوت به عنوان «روز نجات» و جشن استقلال را برای هشت روز در دهه اخیر اسد تجلیل کرده و خود را ناجی استقلال افغانستان نامیده است.

ظاهر شاه نیز با پیروی از پدر خود برای سه سال، جشن استقلال را برای ۸ روز در دهه اخیر اسد تجلیل نموده، بعد برای سه سال تجلیل آن را به هفته اول جوزا تغییر داده و سپس به هفته اول سنبله برگردانده که این سنت تا سال ۱۳۵۶ یعنی دوران داود ادامه یافته است. روز ۶ جوزا را (به عوض ۲۳ میزان) به عنوان «روز استقلال» نامیده و تجلیل نموده است. در دوران داود نیز ۶ جوزا روز جشن نجات/استقلال وطن و هفته اول سنبله جشن استقلال کشور بوده است.

پس از پیروزی حزب دموکراتیک، ۲۸ اسد روز اسقلال نامیده شده و شماره سالگرد ها نیز تغییر کرده است. دلچسب اینکه تره کی (در بیانیه خود) ۱۹ اگست، حبیب زاده ۱۷ اگست، نوید ۸ اگست و فوفلزایی ۲۰ اگست (۱۹۱۹) را مطابق ۲۸ اسد ۱۲۹۸ گفته و آن را «روز استقلال» نامیده اند! ادعای تره کی، نوید و حبیب زاده در مورد اینکه ۲۸ اسد ۱۲۹۸ روز به رسمیت شناختن استقلال بوده و هر سال از ۲۸ اسد بنام روز آزادی تجلیل شده، بی بنیاد است (زیرا برتانیه استقلال کشور را در ۲۲ نومبر ۱۹۲۱ مطابق ۱ قوس ۱۳۰۰ به رسمیت شناخته و در هیچ تجلیلی ۲۸ اسد ذکر نشده است).

نوشته های نوید، حبیب زاده، فوفلزایی، سوبمن و غیره با رویداد های دوران امان الله مطابقت ندارد. اینها با وجود اینکه با اسناد آن دوران دسترسی داشتند، بصورت آگاهانه جعل سازی کرده اند. به گونه مثال، ادعای حبیب زاده مبنی بر اینکه «حساب سنوات... از بدو جلوس نادر خان بعد از استرداد استقلال - یک سال پیش آورده شده... این افزودن از سال ۱۳۰۹ آغاز یافته» کاملاً نادرست است. زیرا همانطور که تسلسل حوادث نشان میدهد، حساب سنوات که از زمان امان الله شروع شده، تا آخر داود خان بدون تغییر باقی مانده است (چنانچه امان الله در سال ۱۳۰۷ دهمین، حبیب الله کلکانی در سال ۱۳۰۸ یازدهمین و نادرشاه در سال ۱۳۰۹ دوازدهمین سالگرد جشن را تجلیل نموده و همین حساب تا سال ۱۳۵۶ ادامه داشته است).

سند دیگری که ارایه شده، کتیبه طاق ظفر پغمان و درج تاریخ «۲۸ اسد ۱۲۹۸» در آن است. در حالیکه اعمار این طاق در سال ۱۳۰۳ صورت گرفته و هدف آن گرامیداشت از خاطره شهدای راه استقلال در محل برگزاری همه ساله جشن استقلال (پغمان) به فرمایش وکلا بوده است (نه تثبیت روز استقلال پس از ۶ سال)! زیرا چه پیش از اعمار و چه پس از اعمار این طاق، در هیچ جشنی، ذکری از ۲۸ اسد ۱۲۹۸ به عنوان «روز استقلال» به عمل نیامده و همه ساله ۹ حوت ۱۲۹۷، هم در داخل و هم در خارج کشور تجلیل شده است.

چنانچه در شماره ۶ (سال پنجم) مورخ ۴ اسد ۱۳۰۳ در مورد «افتتاح طاق ظفر» می خوانیم:

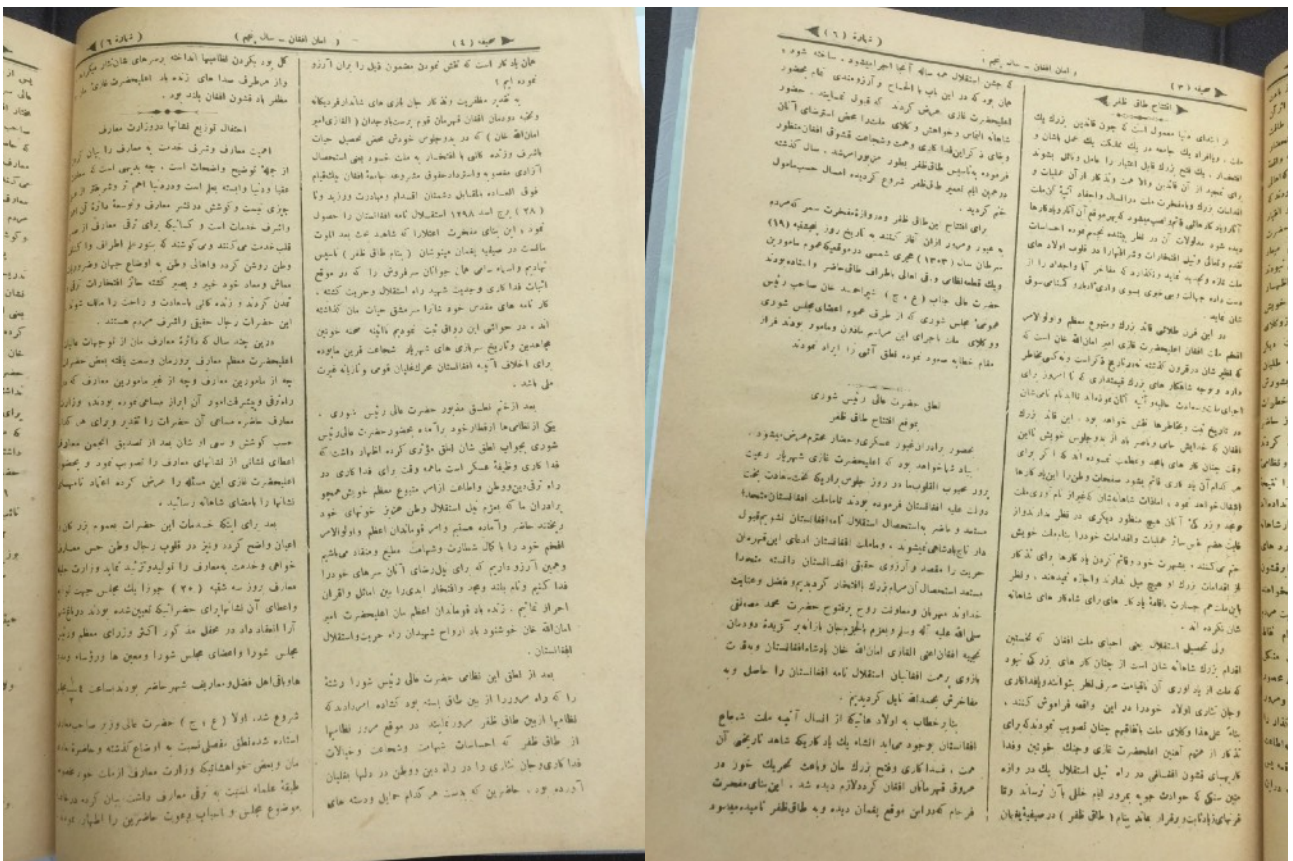
«... برای تمجید از آن قایدین والا همت و تذکار از آن عملیات و اقدامات بزرگ و با مفخرت ملت در انسال و احفاد آتیه ملت آثار و یادگارهای قایم و نصب میشود که بهر موقع آن آثار و یادگار ها دیده شود مداولات آن در نظر بیننده تجسم نموده، احساسات تقدم و تعالی و نیل افتخارات و شرافتها را در قلوب اولاد های ملت تازه و تجدید نماید و نگذارد که مفاخر آبا و اجداد را از دست داده، جهالت و بی خیری بسوی وادی ادبار و گمنامی سوق شان نماید...»

وکلائی ملت باتفاقهم چنان تصویب نمودند که برای تذکار از عزم آهنین اعلیحضرت غازی و جنگ خونین و فداکاریهای قشون افغانی در راه نیل استقلال یک دروازه متین سنگی که حوادث جویه بمرور ایام خللی بآن نرساند و تا قرنهای زیاد ثابت و برقرار بماند بنام (طاق ظفر) درصیفیه پغمان که جشن استقلال همه ساله آنجا اجرا میشود، ساخته شود. همان بود که در این باب با الحاج و آرزومندی تمام بحضور اعلیحضرت غازی عرض کردند که قبول نمایند. حضور شاهانه التماس و خواهش وکلائی ملت را محض استرضای آنان و بقای ذکر این فداکاری و همت و شجاعت قشون افغان منظور فرموده به تاسیس طاق ظفر بطور مزبور امر شد. سال گذشته در همین ایام تعمیر طاق ظفر شروع گردیده، امسال حسب مامول ختم گردید.

برای افتتاح این طاق ظفر و دروازه مفخرت سمر که مردم به عبور و مرور از آن آغاز کنند به تاریخ روز پنجشنبه (۱۹) سرطان سال (۱۳۰۳) هجری شمسی در موقعیکه عموم مامورین و یک قطعه نظامی و باقی اهالی باطرف طاق ظفر ایستاده

بودند حضرت عالی جناب (ع، ج) شیر احمد خان صاحب رئیس عمومی مجلس شوری که از طرف عموم اعضای مجلس شوری و وکلای ملت با اجرای این مراسم مازون و مامور بودند فراز خطابه صعود نموده، نطق آتی را ایراد نمودند.

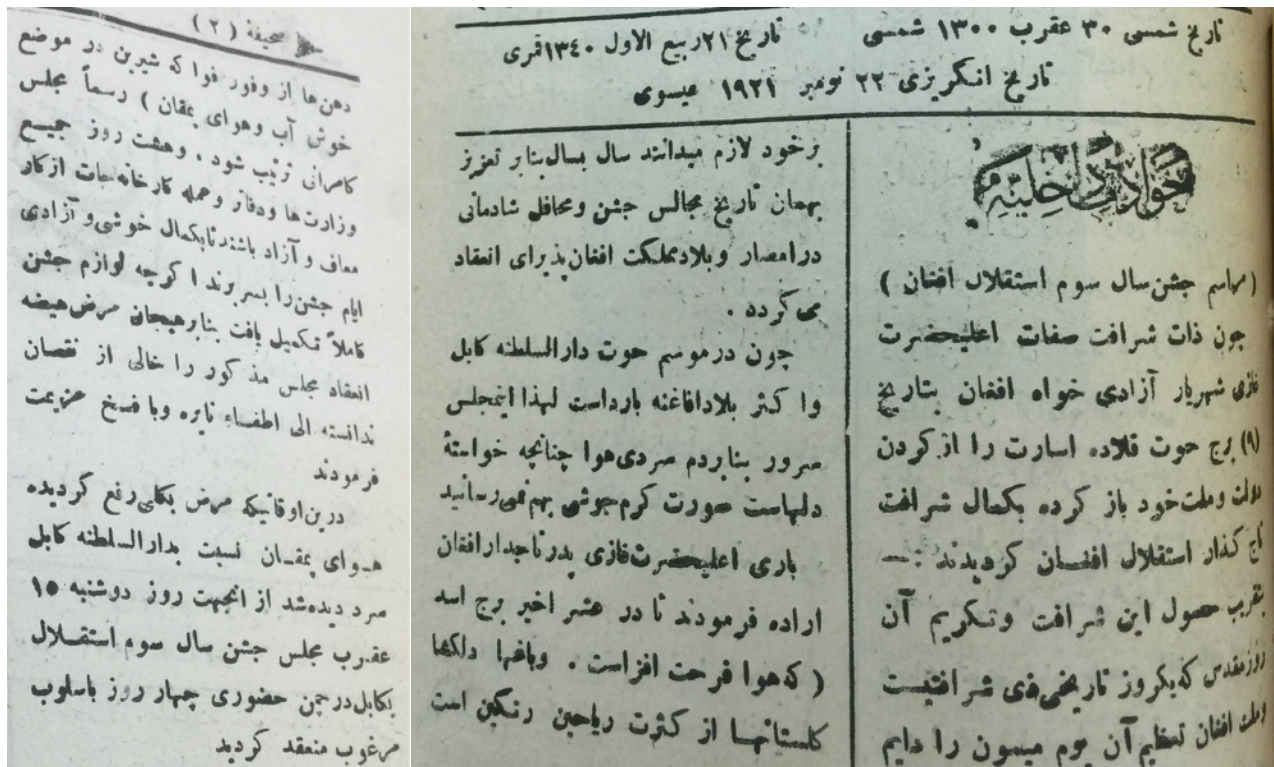
نطق حضرت عالی رئیس شوری بموقع افتتاح طاق ظفر: ... نقش نمودن مضمون ذیل را بران آرزو نموده ایم: به تقدیر مظفریت و تذکار جان بازی های شاندار فرد یگانه و نخبه دودمان افغان قهرمان قوم پرست با وجدان (الغازی امیر امان الله خان) که در بدو جلوس خودش محض تحصیل حیات با شرف و زنده گانی با افتخار به ملت خود یعنی استحصال آزادی مغصوبه و استرداد حقوق مشروعه جامعه افغان بیک قیام فوق العاده بالمقابل دشمنان اقدام و مبادرت ورزید و تا (۲۸) برج اسد ۱۲۹۸ استقلال تامه افغانستان را حصول نمود؛ این بنای مفخرت اعتلا را که شاهد بحث بعد الموت مانست در صیفیه پغمان مینوشان (بنام طاق ظفر) تاسیس نهادیم و اسمای سامی همان جوانان سر فروش را که در موقع اثبات فداکاری و جدیت شهید راه استقلال و حریت گشته، کارنامه های مقدس خود شانرا سرمشق حیات مان گذاشته اند، در حواشی این رواق ثبت نمودیم تا آئینه صحنه خونین مجاهدین و تاریخ سربازی های شهیدار شجاعت قرین ما بوده برای اخلاف آئینه افغانستان محرک غلیان قومی و تازیانه غیرت ملی باشد.

بر علاوه، مگر استقلال افغانستان در ۹ حوت ۱۲۹۷ اعلان نمی گردید، چگونه اتحاد شوروی استقلال آن را در ۶ حمل ۱۲۹۸ (مطابق ۲۷ مارچ ۱۹۱۹) به رسمیت می شناخت؟ در آخر، یکبار دیگر به سر مقاله شماره ۲۰ مورخ ۳۰ عقرب ۱۳۰۰ امان افغان زیر عنوان «مراسم جشن سال سوم استقلال افغان» مراجعه می کنیم که پاسخی گوی همه پرسش ها، نشان دهنده اهمیت ۹ حوت به عنوان «روز استقلال» و دلیل برگزاری «جشن استقلال» در دهه اخیر ماه اسد است (که هیچ رابطه ای با ۲۸ اسد ۱۲۹۸ ندارد):

چون ذات شرافت صفات عالیحضرت غازی شهیدار آزادی خواه افغان بتاریخ (۹) برج حوت قلاده اسارت را از گردن دولت و ملت خود باز کرده بکمال شرافت تاج گذار استقلال افغان گردیدند: بتقریب حصول این شرافت و تکریم آن روز مقدس که یکرروز تاریخی ذی شرافتیت و ملت افغان تعظیم آن یوم میمون را دایم بر خود لازم میدانند سال بسال بنا بر تعزیز بهمان تاریخ مجالس جشن و محافل شادمانی در امصار و بلاد مملکت افغان پذیرای انعقاد می گردد.

چون در موسم حوت دارالسلطنه کابل و اکثر بلاد افغانه بارد است لهذا اینمجلس سرور بنا بر دم سردی هوا چنانچه خواسته دلهاست صورت گرم جوشی بهم نمی رسانید، باری اعلیحضرت غازی پدر تاجدار افغان اراده فرمودند تا در عشر اخیر برج اسد (که هوا فرحت افزاست و باغها دلکشا، گلستانها از کثرت ریاحین رنگین است، دهن ها از وفور فواکه شیرین؛ در موضع خوش آب و هوای پمقان) رسماً مجلس کامرانی ترتیب شود، و هشت روز جمیع وزارت ها و دفاتر و همه کارخانه جات از کار معاف و آزاد باشند تا بکمال خوشی و آزادی ایام جشن را بسر برند. اگر چه لوازم جشن کاملاً تکمیل یافت بنا بر هیجان مرض هیضه انعقاد مجلس مذکور را خالی از نقصان ندانسته الی اطفائ نایره و با فسخ عزیمت فرمودند. درین اوقاتیکه مرض بکلی رفع گردیده، هوای پمقان نسبت بدارالسلطنه کابل سرد دیده شد، از آنجهت روز دوشنبه ۱۵ عقرب مجلس جشن سال سوم استقلال بکابل در چمن حضوری چهار روز باسلوب مرغوب منعقد گردید!

حال که اسناد سخن می گوید، مسئولان حزب دموکراتیک باید بگویند که با تعیین ۲۸ اسد ۱۲۹۸ (به عوض ۹ حوت ۱۲۹۷) به عنوان روز استقلال، بخشی از تاریخ حقیقی کشور را احیا کردند و یا جعل دیگری در بالای سایر جعلیات تاریخی کشور افزودند (در حالیکه صد ها سند از آن دوران در اختیار داشتند)؟

صرفنظر از اینکه امان الله پس از اعلان استقلال کشور در ۹ حوت ۱۲۹۷، از یکطرف گام های مثبتی در جهت اصلاحات، عصری - سازی، لغو بردگی و غیره و از طرف دیگر گام های منفی در جهت افغان - سازی، پشتو - سازی، ارسال ناقلین و غیره برداشته است؛ افتخار اعلان استقلال کشور در ۹ حوت ۱۲۹۷ به او می رسد.

لذا آرزو مندم که تمام دانشمندان، علماء، نهاد های مدنی، سیاسی و پارلمان کشور بالای حکومت/دولت فشار وارد کنند تا در پرتو این اسناد تاریخی، «روز استقلال» کشور را رسماً ۹ حوت ۱۲۹۷ اعلان و تجلیل نماید (تا حد اقل از یک جعل آشکار تاریخی نجات یابیم، صرفنظر از اینکه با سایر کارکرد های امان الله مخالف و یا موافق هستیم)!

منابع و سرچشمه ها

۱. لعل زاد. افغانستان: کشوری که حتی روز استقلال آن هم جعلی است. اگست ۲۰۱۰

۲. لعل زاد. درنگی بر افشای یک جعل تاریخ (روز استقلال و جشن استقلال). اگست ۲۰۱۶.

<http://www.khorasanzameen.net/php/pdf/alalзад18.pdf>

۳. غبار. افغانستان در مسیر تاریخ (ص ۷۸۵). تهران، چاپ هفتم، ۱۳۸۳

۴. دو اثر شاد روان غبار: «افغانستان و نگاهی به تاریخ آن» و «احمد شاه بابا»

<http://www.khorasanzameen.net/php/read.php?id=1594>

۵. معرف معارف. سنبله ۱۲۹۹

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0568_download.pdf

۶. پروگرام معارف در جشن استقلال ۱۹۱۹؟

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0608_download.pdf

۷. مظهر جشن معارف. ثور ۱۳۰۱

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0934_download.pdf

۸. آئینه عرفان. ۱۳۰۳

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0116_download.pdf

۹. برهان الدین کشکی. جریده حقیقت کابل. ۱۳۰۳

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0717_download.pdf

۱۰. عزیزالدین وکیلی فوفلزایی. سفرهای غازی امان الله شاه در دوازده کشور آسیا و اروپا ۱۳۰۶ - ۱۳۰۷. کابل. ۱۳۶۴

<http://www.afghandata.org:8080/xmlui/handle/azu/13457>

۱۱. نصرالله سوبمن و فرهاد ظریفی. نطق های اعلیحضرت امان الله غازی. قسمت اول، اکادمی علوم. ۱۳۶۸

<http://afghandata.org:8080/xmlui/handle/azu/14274?show=full>

۱۲. غلام محی الدین. حبیب الاسلام. ۱۳۰۷

http://afghanistandl.nyu.edu/pdf/adl0955_download.pdf

۱۳. عزیزالدین وکیلی فوفلزایی. نگاهی بتاریخ استرداد استقلال. کابل. ۲۸ اسد سال ۱۳۶۸

<http://www.afghandata.org:8080/xmlui/handle/azu/390>

نوت: لینک های داده شده در این مقاله کاملا فعال اند؛ لذا پژوهشگران و علاقمندان می توانند آنها را مطالعه یا دانلود کنند...